گۆڕستانی چراکان

ڕۆمانە شیعر

2004

به بەرگی تازەی شیعرەوە

بەرگێ.. لە وردە پوولەکەی ئەسرین

با بریسکەیبێ مەراق و

بدرەوشێنەوە ئاخ و داخ!.
بەرگێ.. لە شەماڵی وەنەوشەیی شەفاف
لەمدیوەوە با هەناوی کزەکانی هەموو دیاربێ.
بەرگێ.. لە پەلکە گیای غەمگین
وەختێ کە فەسڵی دابڕان
بە ئەسپایی ئەیکاتە بەر ئێوارانی عاشقان و
باڵای سەفەری غەریبان!
بەجلی تازەی شیعرەوە
ئەو جلانەی کە خەیاتە باریکەلەکەی خەیاڵی خۆم
لە ژوورە نسرمەکانی تەنیایی و تەریکیدا
هێور هێور لەبەر فانۆزێکی هیلاك
بۆی بڕیم و بە تەقەڵی وردە هەنیسکی شەوانە
بۆیشی درووم!

هەر بە کاڵاو
هەر بە پێتاوی شیعرەوە
بەو کڵاوەوە
کە پەپووسلێمانکەیەکی عاشق
بەدەم خوێندنی سورەتی ئەوینەوە
لەسەری کردم و
بەو بۆینباخەوە کە دارهەنارێکی بێوەژن
بە دوو دەستی لەرزۆکەوە

بۆی بەستم و

هەر بەو کلاشە دۆمیانەیشەوە
کە داربەڕوویەکی هەورامان
دوای خوێندنەوەی پێدەشتێکی پەخشانم
لە بەردەمی هۆرەیەکی کاکۆڵ درێژ و
"کنالەیلێکی" چاوڕەشدا..
لە شارەزوور پێشکەشیکردم!
هەر بە کراسی شیعرەوە
وەك پۆشاکی
چیای تەم لە دامێندا گرمۆڵە بوو
وەك بەرگی گڕەژۆی[1]
دارستانێکی کۆست کەوتوو..
هەر بە جل و بەرگی شیعرەوە.. ئەڕۆم
بێ مۆڵەت وەرگرتن.. لە یەکەم ڕەشنووسی تووڕەم.
بێ مۆڵەت وەرگرتن.. لە ڕەشەبا چەنەبازەکەی ڕەخنەگر
بێ مۆڵەت وەرگرتن.. لە بازگەی هیچ ڕۆژنامەو گۆڤارێ
لە هیچ کەوشەنێ و لە هیچ پیرەرێو
لە هیچ داوێکی سەرەڕێ.
ئەڕۆم
هەر بە کالای مۆسیقاو چریکەوە ئەڕۆم

---

[1] گڕەژۆ: گەلاڕێزان

واتە بەو جریوەو جووکەو نەغمانەوە
بەو گڕاگڕو[2] گژەگژەی[3] ژانانەوە ئەڕۆم
کە لە بێشەی لەشمەوە دێنە دەرێ
بە چکچکەی[4] ئەو دڵۆپە زیوینانەوە
ئەو دڵۆپی حەسرەتانەوە ئەڕۆم
کە لە نامۆییم ئەتکێنەوەو
ئەچۆڕێنەوەو
ئەبریسکێنەوە.
ئەڕۆم پێبەپێی ڕۆیشتنی شپرزەیی
شانبەشانی ڕۆیشتنی سەراب
قۆڵ لە قۆڵی پاییزدا
ئەڕۆم..
چۆن هەوری ڕاونراو لە گاپێڵی[5] کێواندا.
بە شێوەی (با) یەکی ترساو لە چەخماخە.
بە وێنەی کیژۆڵەیەکی قوتاربووی ئەوسا
لە هەوای هەڵەبجە
ئەڕۆم..
هەر بەو شمشاڵی ئاخ و داخانەوە

---

[2] گڕاگڕ: کلپەو بڵێسە
[3] گژگژە: پووش و پەلاشی بابردە.
[4] چکچکە: دەنگی دڵۆپە.
[5] گاپێڵ: پێچی شاخ

که برینەکانم بۆ تەنیاییمی ئەژەنن.
بە پەڵە خوێنی نەوتاوی کەرکوکی سینەمەوە
کە بەردەوام سەری بڕاوی تیا هەڵدێ.
ئەڕۆم
بە خۆم و دەسکەنەیەك
لە قژی ئەو ژنەوە ئەڕۆم
کە شمشێری فەتوایەك
لەسەر تاوێرە بەردێکی تەوێڵە
بە نێوی خوداوە، گەردنی ڕفان و
لە دواییدا وەك دیاریی دای بە منارەیەك!.
ئەڕۆم و
سەفەرێکی تازەم لەبەرە
سەفەرێ بە پێی پەتی خەمان.
سەفەرێ بە سواری تراویلکەو
سەفەرێ بە سواری هەواڵی ناوەخت و
سەفەرێ بە سواری دووکەڵێ
کە پاشکۆو خورجینی
پڕکردووە لە چاوی کوژراوی باران!.
سەفەرێکی تازە
بۆ مەملەکەتێ لە شارەکانی خۆڵەمێش
بۆ مەملەکەتێ لە کوچەو شەقامی بێدەنگیی
بەڵام پڕ لە خەڵکی

پڕ لە گۆرانیی نوستوو..
پڕ لە شووشە شەرابی شکاو
پڕ لە کوێرە کانیی
پڕ لە ئێسك و پروسکی هەتاو
سەفەرێکی تازە
بەرەو سەعیری بنەوە
بەرەو بن بیفی تەم و مژ
لە بندینی گریان و فوغانی ئاوەوە ئەڕۆم.
سەفەریَ کت و مت وەك سەفەری
باڵندەیەکی بەچکە لێونبووی وێڵ و شڵەژاو.
چون تیلماسکی هەورێکی برینداری
لە ئاسماندا لێقەوماو..
چون سەفەری جۆگەیەکی سەرچاوەکوژراو
کە هەر ئەڕواو بە دەم شەپۆڕی نێرینەی شەپۆلەوە
وڕێنەیەتی و نە ئەتوانیَ بگەڕێتەوە
سەر خوێنی سەرچاوەو
نە ئەیشزانیَ لەبەر دەمەوە
بە کام تووناوتوون ئەگات و
بە کام جەیحوونی نادیارو بەکام گرادافۆ و(*)
لە کوێدایە چارەنووسی ئاو!.
هەر بە جلوبەرگی شیعرەوە

(*) گرادافۆ: ئاوی بەخوڕ کە خول ئەخوا.

هەر بەو پۆشاکانەوە
کە بادی خۆش مروری نالیی پۆشیبووی
ئەڕۆم و کەڕەتێ ئەبم بە سەمەندەرو
بە چریسکەوە[6] باڵ لێك ئەدەم و
کەڕەتێکی دی ئەبمە پەپووی وێرانە خاك و
لەناو گارۆی[7]
درەختی گریاندا هەڵئەنیشم و
جارێکی دیش ئەبمە سێبەری ئەنجن ئەنجنی شاخ و
لە دواییشدا بە شەوقی تینووی سوورە هەتاو!.
هەر بە جل و بەرگی مۆسیقاوە..
بە کاڵای تەمبورو باڵەبانەوە
بە سڵسڵەی وەزنەوە
وەختێ ئەمکا بە لەنجەی کڵپەداری وشەو
کاتێ ئەمکا بە سەمای پەلوپۆداری ئەشکەنجەو
لە ناکاویش بە تەپ و تۆزی کاروانی جەستەی
کۆستێکی درێژی لەو خوارە بەجێماو!
ئەڕۆم و
سەفەرێکی تازەم لەبەرە، سەفەرێکی شین و مۆر.
بە خۆم و جانتا ڕەشەکەی بن دەستمەوە ئەڕۆم
کە لە دە گیرفانی خۆشەویستیی زیاتری هەیە و

---

[6] چریسکە: بریسکە.

[7] گارۆ: هێلانەی مەل لە کونی داردا.

له هەر گیرفانێکیشدا، تیشکێ، یان پەندێ
یان باڵندەیەك، یان قەسیدەیەك، یان
تەمێکی لەناودایە!.
ئەوەتا لە یەکەم گیرفاندا
شپرزەییم گمەگمێتی و
لەسەر هێلکەی شیعرێ کڕکەوتووەو
خەریکە مانگەشەوێ هەڵبێنێ!.
ئەوەتا لە دووەمدا
لاواندنەوەی دایکم
بووە بە تووتاکێکی[8] ڕەش و سپی و
لە نێوان خەزانە خەمێکی درێژو
ڕنۆ بەفرێکی کلۆڵ و قەتیسدا دێت و ئەچێ!
لە سێهەمدا نامەی کچێ
کە پڕێتی لە پەلکەگیاو لە شەونمی حەرف و
لە زەنگینانەی پرشنگ و
بووە بە بالیفی خەیاڵێکم و
شەوانە پژاڵی[*] تەنیایی لەسەر ئەڕوێ!.
لە چوارەمدا (با)یەکی ئاوس خەریکە
ژان بە دووانەی باران و برووسکەوە بگرێ!.
لە پێنجەمدا.. پەڕی شەبەنگێ ئەوەرێ.

---

[8] توتاك: قومری، جۆرە کۆترێکە وەك تاق تافکەرە.

[*] پژاڵ: لکی هەرەباریکی دار.

لە شەشەمدا.. هەر لە خۆوە وشەیەکی جەحێڵ ئەمرێ.

لە حەوتەمدا.. ڕەنگێکی تازە هەڵئەفڕێ.

لە هەشتەمدا.. لە پڕێکدا وەیشوومەیەك دائەبارێو

لە نۆیەمدا.. بەفرم ڕەش ڕەش هەڵئەگەڕێ و

لە دەیەمدا.. کێلانێکم ئارام ناگرێ و

لە تیغی خۆی ڕائەپەڕێ!.

هەر بەو جانتایەوە ئەڕۆم..

ئەمجارەیان زۆر دوور ناڕۆم

هەتا سنووری باشووری ئەم زمانەو

جوگرافیام، ئەدەم بە کۆڵی مێژوودا و

مێژووم ئەسپێرم بە ئەسپێ و ئەسپیش سەری

خۆی بە سەحرای پەراگەندەکان ئەسپێرێ.

من بەسەر پشتی ئەسپەوەم

هەتا بەر دیواری بابل ئەیئاژووم و

لەوێوەڕا سەریش لە خاکی سۆمەرو

مەملەکەتی تەمووز ئەدەم

من بە شوێن ئێسك و پرووسك و کاسەسەرم و

من بە شوێن خۆمدا ئەگەڕێم.

ئەمجارەیان زۆر دوور ناڕۆم

بەڵام قووڵ قووڵ

بەرەو جیهانی بنەوە دائەگەڕێم

من ڕۆئەچم و سەرنج شۆڕ شۆڕ ئەکەمەوە

تا ئەو شوێنەی
کە ڕووبەڕوو مەرگ ئەبینم!
ئەمجارەیان من سەرزەمین بەجێدێڵم
هیچ کارێکم بە ئەستێرە و بە داروباری سەرەوەو
بە شەقام و بە تەلارو بە خۆر نییە
هەر بەرەو بن دائەچۆڕێم
لەناو نیشتمانی گڵدا
لە وڵاتی خۆڵ و قوڕدا
بۆ ئاوی کوژراو ئەگەڕێم!.
بۆ ئەو پەری و فریشتانەی یەزدانی شووم
یەکە یەکە فڕاندنی.
لە بنەوە پەل ئەکوتم بۆ نەهێنیی
تا بە ڕووتو قووتی بیگرم!.
لە بنەوە خوا ئەدوێنم و
هەرچی بێدەنگیی زەمانی تاریکایی و
تەنیاییە ئەیهەژێنم.
لە خوارەوە
لە بنی بنەوەی نەخشەیەکدا
کە بورکانێك تیا نوستووە
من ئەمەوێ تووڕەی کەم و هەڵیسێنم!
زۆر دوور ناڕۆم
هەر لە نەخشەی مەرگی ڕەنگاوڕەنگی خۆمدا

لە چوارچێوەی دیرۆکێکدا
کە هەر ناسنامەی دۆزەخ و
خۆڵ و تۆزی بزر بوونی
بە من بەخشیی
سەفەر ئەکەم.
زۆر دوور ناڕۆم!.
من هەروەکوو باگژەیەك
کە سەحرا شێتی کردبێ و
سەراب جێ پێی هەڵگرتبێ و
چون تەندوورەی گێژەڵووکە
بە چواردەوری لەشی خۆمدا ئەخولێمەوە!.
یەك مەنزڵی دیارم نییە
یاخود ئەدرەسێ بۆ دواجار
ڕووی تێکەم و بڵێم لەوێ
ئیتر سەرم لە باوەشی
دوا سۆراخدا وەك سروەیەك
دا ئەسەکنێ و
بڵێم لەوێ
وەڵامێکی چون یەقینی
خوام دەسکەوێ!.
من بە نادیاردا ئەگەڕێم
دەلیلم شپرزەییەو

سەرابێ پێشم ئەکەوێ!.
هەموو چۆڵەوانی و دەشتێ
هەموو قاقڕو کاولاشێ
بانگم ئەکەن
قەلەڕەشکە و داڵ لە مندان.
پەپوو ناوچەوانی منە.
لە هەر کوێیەك کە بێدەنگیی
پارچە عەردێکی یخ دابێ
لە هەر شوێنێ کە نەهێنی و
مەرگ و ونبوون لەوێدا بێ.
لە هەر شوێنێ بۆنی گومان و ترس و لەرز
بۆنی زریکەو ناوی خوا
لەگەڵ خۆڵدا تێکەڵ بووبێ
ڕووی تێ ئەکەم!
بە ڕێگەکانی دووکەڵدا
سەفەرێکی خۆڵەمێشیی
بە دەشت و دەری هاواردا
سەفەرێکی وەیشوومەیی.
بەناو ژمارەی بزردا
سەفەرێکی بێ ئاکام و
بەناو لالبوونی زمان و
بەناو کەڕبوونی دنیادا

سەفەرێکی بێ کۆتایی

من ئیستا وەك مەراق ئامادە و

چون هاوار لەسەر پێم!

ئەپرسم: لە پێشدا پێ بخەمە

کام خاکی واوەیلاو کام عەردی زریکەو

کام وەرزی کوژراوی لەشمەوە؟!

سەرەتا بچمە ناو

کام گەرووی زایەڵەو

کام ماڵی گەڕۆکی مەرگمەوە؟!

یەکەمجار سەر بکەم

بە چیدا؟

بە تەمدا؟!

بە خوێندا؟!

بە گڵدا؟!

بە کوێدا؟!

لە بەردەم کام دەشتی شیوەن و

کام هەوای خنکاو و کام گۆڕی ئەستێرەو

دەربەندی قیژەدا بوەستم؟!

پێم بڵێن: چۆن بڕۆم؟!

ڕاستە و ڕاست؟!

چون پرسی برینی دڵنیا؟!

بەرەوخوار

بۆ دنیای ژێرەوەی تارومار؟!
بەرەو ژوور، بۆ لای خوا؟!
چۆن بڕۆم؟
بەرامبەر سەرابی خۆرئاوا مل بنێم؟!
یان هەڵمی سورباوی ڕۆژهەڵات؟!
پێچاوپێچ؟!
بە وێنەی گینگڵی، ئاشقەو ماشقەی
شەپۆلی نێو زەریا؟!
پێم بڵێن: چۆن بڕۆم؟! لەگەڵ کێ؟!
بە قسەی کام خۆڵ و، کام لم و،
کام سەحرای عەدەم و
بە قسەی کام ڕەنگی پەلکەگیا و
کام پووش و پەلاشی ڕومادی و کەربەلا و
بە قسەی کام لاڕێی ڕەشەباو
کام داڵی نوگرەکەی سەلمان و
کام جرجی خوار بەغدا بکەم و
کام گومان بکەمە
ڕێبەری سۆراخی سەفەرم؟!
پێم بڵێن: چۆن بڕۆم؟! لەگەڵ کێ؟!

ـ لەگەڵ من!
من ئەگەر پێشت نەکەوم

نە ئەسپی ئەفسانەو نە مەراڵی[9] خەون و
نە تەیری شیعر و نە بای جادووگەر
بەو مەرگانە نازانن
نە یەکەو نە دووەو نە سێیەو نە هەزار
شوێنم کەوە
دەسبگرە بە پرچمەوە
من ژنێکی خەڵکی "زینانە" م
ناوم "کاڵێ"یە
سەرگوزوشتەی دۆزەخ و دۆزەخەوان و
بەیتی حەشرو قیامەت و حیکایەتی دابڕان و
هەڵقرچان و، هاتنەوە لە وەو دنیاوە
لە لای منە!
ئەوەی کە ئاو پێی ئەزانێ و
ئەوەی کە داری سەرەڕێ و باڵندەکان
پێی ئەزانن، کورتەی خەمە و ئێجگار کەمە.
من بۆ خۆم قیژەی ناوچاڵ و
من ڕەنگی شەوی دڕندەو

من بۆنی جەستەی پاسفندەی[10]
بەردەم سەگەڕەشی ئەوێ و

---

[9] مەراڵ: ئاسك.

[10] پاسفندە: گەندەڵ، ڕزیو.

ئافاتەکەی سیاساڵ بووم!
من بۆ خۆم چوومە پێخەفی مردنەوە
من خۆڵەمێشیی ئەوێ بووم
من لەویەوە هاتوومەوە
لە هەزاران هەزار گوڵ و
لە هەزاران هەزار کانی و
لە هەزاران هەزار قومری و
شەنگەبێری و، ئەسپی پیرو، جوانووی شاخ و،
لە سمۆرەو، لە کەروێشك و، لە پەپوولە
هەر سێ چوارێ گەڕانەوە!
تۆ دەسبگرە بە پرچمەوە
شوێنم کەوە، من لەویەوە هاتوومەوە
ـ نە پەلك و نە باویلکەو
نە پەمووی بابردوو بوون!
نە پاشەڕۆی دڕك و داڵ و نە عوجاج و
ئێوەم لە تۆزدا بینیەوە.
گۆرانیەکانتان وەکوو کراسی بەرتان
ڕزیوو، هیواکانتان،
لە بەردەم ئێسك و پروسکا وردوخاش و
هەتاویشتان لە مەملەکەتی ناو شەوی خۆڵدا
ئەیزریکان!
نە ڕۆژنامەی دڕاو بوون و، نە پەڕە مریشك و

نە قوتوی فڕێدراو و نە شووشەی شکاو و
کەچی بوون بە هەموویان!
قەڵەم و جزدان و هەندێ دراوی ئاسن و
بازن و مت و موروتان
ملوانکەو ئەڵقەی پەنجەتان
هەر هەموویان،
جگە لە خۆتان بێ وەی بوون!
ئاپوورەی (مانگ)ی نوستوو بوون
خەرمانەتان تۆزو خۆڵ.
لەپەو ڕوو یان لەسەر پشت پاڵکەوتوو
چاڵی چاو و، کاسەسەرو، کونی لووت و
ناو دەمیش.. ماڵی تازە
بۆ دوپشکی بیابان!
ـ دەس بگرە بە پرچمەوە
یان بە لکی درێژی خەممەوە
یان بە دووکەڵی دەنگمەوە
شوێنم کەوە!.
ئەمە نە ورێنەی شیعرەو
نە ڕێشکەو پێشکەی بەرچاوی خەوەو
نە ڕایەڵەکانی فانتازیای خەیاڵ:

ـ "تۆپزاوا" یەکەم هاوینە هەواری خێڵی مردن!

یەکەم ئێزگەی دەنگی تیژی پەپوویەکی شەوەزەنگی

باڵ لە ئاسن!.

تۆپزاوا.. دەشتێك لە ترسی ترساو و

بەراییەك لە ڕامانی خوداوەندی بێ قودرەتی

بەردەم دۆڵپاکانی بەغداو

چوڕستانێ لە پرسیاری سەرگەردان و

پرسگەیەك بەر لە دەروازەی جەهەننەم!.

تۆپزاوا.. خەریتەیەك لە نەهێنیی

پێچاوپێچی سەراب و تەم.

بەنگەڵەیەك، دوو بەنگەڵەو، بیست بەنگەڵەو

درێژ درێژ، لەمسەری هەوای خنکاو و تاساوەوە

هەتا ئەوسەری بێدەنگیی ئاسۆیەکی پشت کۆماوەم..

دنیا زەلیل

جادە زەلیل، شاخ زەلیل و ئاو زەلیل و

سروشت زەلیل

زیلێك، دوو زیل و، هەزار زیل

لێرەوەیە کۆچێکی سوور، کۆچێکی دوور

ڕێچکە ڕێچکەو، کاروان، کاروان

هەناسەی بەفر هەڵئەگرێو

شەوقی مانگەشەو هەڵئەگرێ و

خەندەی ناو بێشکە هەڵئەگرێ و

لاوك و حەیران هەڵئەگرێ و

له دواییدا (با) ی گڕاگڕ
یەکە یەکە لەناو وەیلا
دایان ئەگرێ!.

ـ لێرە زەبوونە ڕووناکیی
زەبوون.. زەبوون
خراوەتە ناو تەندووری دەبابەوەو
هەردوو چاویشی بەستراوە!
لێرە مەلوولە گۆرانیی
مەلوول.. مەلوول
خراوەتە ناو گەرووی لوولە تۆپەوەو
دەم و لێویشی دووراوە..
لێرە ئەسیرە ئازادیی
ئەسیر.. ئەسیر
خراوەتە ناو سنووقە فیشەکەوەو
سنووق لەسەر
لێواری مەرگ دانراوەو
فتیلێکی لێ بەستراوە!.
لێرە.. لێرە.. لێرە
لێرە قەدەغەیە کزە
گەورە ببێ و لە دواییدا
ببێ بە گڤەی ڕەشەبا!.

لێرە قەدەغەیە گزنگ

پێ بگرێت و باڵا بکاو

ببێ بە سوورە هەتاو و

بچێتە سەر لووتکەی چیا!.

ـ کۆمەڵێ پیاو، دەوالی[11] (مانگ)ی عاشقان

بە نەهێنیی دوای نیوەشەو!.

دەوالی چرای هەژاران

وەختێ چرا تازە چاوی چووبێتە خەو!.

کۆمەڵێ پیاو، دژی زەردەخەنەی ئاو و

دژی خونچەو دژی ڕەنگی سپی و هەتاو

کۆمەڵێ پیاو لە ترومی[12] هێلکەی پیس و

لە نەژادی بەربەریەکان!

کۆمەڵێ پیاو، هەموو لە قوڕی ئەمەوی.

کۆمەڵێ سەر، هەموو لە دوورگەی تاریکیی

کۆمەڵێ دەس، هەموو لە شمشێری حەجاج

کۆمەڵێ ڕەنگ، هەموو لە ڕەنگی ئافات و

کۆمەڵێ دەنگ، هەموو لە دەنگی نەهات و

کۆمەڵێ بۆن، هەموو لە بۆنی شانزەی سێ و

پەیامێکی مەنجەنیقی و

پەیامێکی بێ پرسیارو

---

[11] دەوال: دزی شەوانە.

[12] تروم: نەژاد، ڕەگەز.

مێژوویەکیش لە منارەی کەللەسەرو
سەروەرییەك: لە جۆگە خوێنی ئەبەدیی!.
ـ تۆپزاوا !، لە پاییزا نیوە شەوێ
بەدەر لە تەقویمی دنیا
هی زەمانێ، کە کاتژمێر
سەعاتی خۆی تیا سەرئەبڕیو
چاڵی بۆ خولەکی جەستەی هەڵئەکەنی و
بە خۆڵی چرکەکانیشی دایئەپۆشی!
بەدەر لە هەموو ژیانێ
لە پاییزا نیوە شەوێ
لەناو سەرسەری بەنگەڵەی سێیەمدا بوو:
ئەڵقەیەك ژن، ژنە خەزان، بازنەیەك
لە عەبدی مێی سەروقژ بژ. پەرەسێلکەی
رەش و سپیی دەم بە نزا. کۆمەڵێ ژنی هەڵوەریو،
وەك لق و پۆپی رووتاوەی درەختێکی بەر رەشەبا.
جارێك سەریان بە یەکەوە ئەنووسان و
لە ناکاویش دەستیان لە یەکتر بەرئەدا.
ئەڵقەیەك ژن. لە رەگەزی گەڵاڕێزان، لە توخمی
شەوی تەمتوومان. بووبوون بە پەرژین بۆ ژنێ
لە ناوەندا ئەیزریکان. ژنەی ناوەند پاڵکەوتووەو
لەسەر پشتە و نیوەی لەشی لە باوەشی چەند ژنێکداو
نیوەکەی تری بەرەڵڵا، وەختێ ئازار گرژ ئەبۆوە،

به پڕاوپڕی بەنگەڵەو بە پڕاوپڕی زەمان و ئەم دنیایە
ئەیقریشکان. تەوژمی ژان و جۆگە خوێن، لەناو
گەڵدا، لەگەڵ تیشکی گڵۆپێکی زەردا و لەگەڵ
نزاو لەگەڵ ویردا تێکەڵ بە یەکتری ئەبوون لەبەر چاوی
پیسی قەمەو بەر تەماشای چەند نیزەدا.
جۆگەلەی خوێن لە ژێرەوە دزەی کردوو
چووە دەرێ و ئەڵقەی بەزان، ئەوسا ئیتر نزاو ویردو
ڤیژەی ژنەو، هەوای ژوورو، کۆنکرێت و،
سەروملی مشایەخ و، ئەسحابەکان، بە پرژە پرژی
ئەو خوێنە هەر هەموویان سوور هەڵگەڕان!..
لە پاییزا نیوە شەوێ
بەدەر لە ویژدانی دنیا
لە بەنگەڵەی فەنابووندا، کچێکی بوو
بە قەد پەپوولەیەك نەژیا!
- چیتان بۆ بگێڕمەوە؟ چی؟ چیرۆکی سەمای ئەو
ئاوەڵ کراسانەی کە "قەحطان" و "عەدنان" و "دەحام "
بە پێش دەمی قافڵەی زیلەکانەوە هەڵیان ئەواسین؟!
ئاوەڵ کراسی خۆم و دایکم و خانزادو مەستوورەو عادلە خانم و
حەپسەخانی نەقیب و عەنبەر خاتوون؟ کە یەك بەدوای یەکدا
لە زاخۆوە هەتا قەڵاکانی سەلمان ئەشەکانەوە؟ چیتان بۆ بگێڕمەوە؟!
چی؟ حیکایەتی منداڵەکەم کە لە ئاودەستێکدا بووم و تەمەنی
چارەکە سەعاتێك و لە دواییدا لەناو قاقای عەسکەرێکدا مرد؟!

ئاخر چی بگێڕمەوە، زەلیلی کە بووبووە کراسی شیتاڵ شیتاڵی بەرمان؟
حەیا کە قەترە قەترە ئەتکاو "نەزھەت تۆغان" ئەیخواردەوە؟!
چیرۆکی ئەو بەفراوانەی ئەبوون بە گڕەو
ئەو هەلالانەی ئەبوون بە عوجاج؟!
حیکایەتی ئەو جەستانەی وردە وردە کرمەڕێز ئەبوون و
ئێمەیش کرمەکانمان لە برساندا ئەخوارد؟!
چیتان بۆ بگێڕمەوە؟!
ئاخر زریکە چۆن ئەگێڕدرێتەوە؟!
ڤیژە چۆن ئەنوسرێتەوە؟!
عەرعەر چۆن ئەخوێنرێتەوە؟!
ئەبێ خۆڵ قسە بکات خۆڵ!
ئەبێ چاڵ قسە بکات چاڵ،
مارو مێروو بیگێڕنەوە
ئەو چاوانەو ئەو گۆی مەمك و ئەو کاکۆڵ و زەردەخەنەو مەقامانە چییان لێهات؟!
ئەبێ خودا خۆی ڕۆژێ سەرمان لێبداو
پێمان بڵێ ئەو ڕۆژی حەشرە چۆن ڕوویدا؟!

"لە تاریکە شەوێکی هاوینی 1988 دا. هەر لە ڕۆژئاوای "تۆپزاوا"وە بە چەند کیلۆمەترێ دوور. دەحام لەسەر گردۆڵکەیەك ڕاوەستابوو. لەویەوە چاودێری هەڵکەندنی ئەو ڕیزە چاڵانەی ئەکرد کە چەند شۆڤڵێ بەردەوام لموزیان تێژەنیبوو. "قەحتان و عەدنان" یش لە دامێندا هات و چۆیان بوو. دەحام لە هەڕەتی هێزو گوڕو سەرکەوتنندا بوو. دەحام لەبەر خۆیەوە ئەیوت:

ـ ئێمە واهاتووین کە نەڕۆین!
هەروەکوو چۆن شمشێر هاتە ناو خوێنەوەو
ئیتر نەڕۆی!.
ئەسپ هاتە ناو شالآوی قادسییەو یەرموکەوەو
ئیتر نەڕۆی.
باهۆز هاتە ناو دەنگی سوارچاکانەوەو
ئیتر نەڕۆی.
دیجلە هاتە ناو جەستەی ئەم،
عێراقەوەو ئیتر نەڕۆی!
باز هاتە ناو ئەم ئاسمانی عەرەبەوەو
ئیتر نەڕۆی!
ئێمە وا هاتووین کە نەڕۆین
مانەوە لەناو تەماشای یەك بەیەکی ئەم خەڵکەدا..
مانەوە لەناو بێدەنگی و، لە نادیارداو،
لە چرپەچرپی زمان و جوڵانەوەی دەست و پەنجەو
لە شەوگاری هەناسەدا!
هەموو شتێ بە ڕەنگی خۆمان ڕەنگ ئەکەین
ڕەنگی دوورگە، ڕەنگی سەرۆك، ڕەنگی قائید
ئاوو هەواو، شاخ و دەشت و، داروبەرد و
لەدایك بوون و مردن و هەموو شتێ
بە ڕەنگی خۆمان ڕەنگ ئەکەین.
هێز. هێز. هێز. هێز

حەقیقەتێ.. لە یەزداندا و لە ئاسندا و
لەناو چەکدا و لە مستەکۆڵەی ئێمەدا.
حەقیقەتێ.. لە ئاگردا
لەم ڕاجیمە و زرێپۆش و خومپارانەو
لە لوولەی ئەم تۆپانەدا!
وەك ڕابوردوو
ملمان کەچکرد بە زریانی ئۆقیانوس تا
پاردەی چین و ئەندەلوسمان وەك موستیلە
کردە پەنجەی مێژوومان و
دنیامان وەك ئەسپ زینکرد!
ئەبێ ڕابوردوو بێتەوە بەردەممان و
خۆمان هەڵدەینە سەر پشتی و بیئاژوین بەرەو ئایندە!
من ڕاوەستاوم لە مەجدا
سەرم لەناو ئەستێرەداو
قاچم لەسەر تەپڵی سەری
شاخ داناوە!
هەموو کێوەکانمان یخ داو.
گەیشتینە دوا نوختەی بەردو نەهێنی
ئاومان گۆڕی بەو شێوەیەی گوللە ویستی.
بامان گۆڕی بەو شێوەیەی بۆمبا ویستی.
وەرزمان گۆڕی بەو شێوەیەی قائید ویستی.
مێژووی یاخیمان هەڵتەکاند

بەو شێوەیەی کە باروووت و تەقینەوەی
باوەڕ ویستی
تەماشاکە وا ئیستاکە نەك هەر خۆیان
کام چیایان زۆر بڵندە، دانەویوەو
لەسەر چۆکە!
وەختێ هاتم هەر لە ڕێوە
من بەزەییم فڕێدایە چاڵێکەوەو
هەتا نەمرد بەجێمنەهێشت.
هەر لە ڕێوە من فرمێسکم
لەم چاوانەم قەدەغە کرد
هەتا نەمکوشت
بەجێمنەهێشت!
لەم ساتەدا شەوەزەنگ ئەزرنگێتەوە.
مانگ دیار نییەو هەر چاوی شۆفڵ ئەبینێ و
هەر دەنگی شۆفڵ ئەبیسرێ و، وا ئێستاکە
من لەسەر گردێ وەستاوم
گرد نووزەی دێ و لە دامێندا
شەوقی تیژی شۆفڵەکان
ڕیزە چاڵێ نیشانئەدا..
ڕیزە چاڵێ هەڵکەنراون
چاوەڕوانی پڕبوونەوەن:
بە حەرف و وشەی زمانێ کە غەریبن بە زمانم.

به دیرۆکێ که یاخییه له دیرۆکم.

بەو سەرو دەست و قاچانەی

له نەژادی مەجوسن و

لەم بەهەشتی ولاتەدا جێگە ئەگرن!.

لەسەر گردێ ڕاوەستاوم.

گرد نووزەی دێ و

لەناو دەنگی گرمژنی(*)

حەففارەدا، پاڕانەوەو

زریکه و قیژه و هاوارو

تا هاژەهاژی زەریایشی

تیا ون ئەبێ!

"له هاوینی 1989 دا و له ژێر زەمینیماڵێکی شاری سلێمانیدا شاعیرێکی گەنج. سەربازی فیرار، خەریکی نووسینی کۆمەڵێ لەو قیژه و زریکه پەرت پەرت و خۆڵاویانه بوو که له سەحرای عەرەبستانەوە هاتبوون و دوای ساڵێک گەیشتبوونه ژێر زەمینەکەی ئەم. به داخەوە ئێمه لەو هەموو هەناسەو قیژەو زریکه و وێنەو ئاوێنە وردوخاشانه، ئەم چەند نمونەیەمان دەسکەوت"

یەکەم:

لەو بیابانەی خوارەوە

له هەر جێیەك هێڵەکێ خۆڵ

ببێژنەوە

(*)گرمژن: دەنگی ڕووخانی گەورە.

لەسەر کۆزەری هێڵەکدا
ئەبێ هەر وردە نینۆکی پەنجەیەك و
یان وردە ئێسکی لۆلاقی
کوردێکی تیا بدۆزنەوە!

دووەم:

گوێچکەی شیعرم
زۆر پووکەپووك و کڕووزە و
ناڵەناڵی عومری خۆمی بیرچۆتەوە
بەڵام ئەوەی کە بەردەوام
لەناو گوێچکەی شیعری مندا
دێت و ئەچێ و ئازارەو ئەزرنگێتەوە
زریکەی ژنە ئەنفال و کچەکانمە و
هەتا ئەمرم
ئەم کاروانی زریکەیە
هەر دێت و دێ و دوایی نایەو
نابڕێتەوە!

سێیەم:

ئەو ڕۆژەی خۆڵ بێتە قسەو
بڵێن بدوێ و یان بنووسە و لە جیهاندا
پێشبڕکێیە لە ئازاردا

من دڵنیام ئەرزێك نییە لە دنیادا
خۆڵێك نییە لە دنیادا
ئەوەندەی كۆستی لای ئێمە جوان بنووسێ و
پڕ بێ لە شەوی ڕۆمان و
لە ئاخی كورتە چیرۆك و
لە ئەشكەنجەی شانۆنامەو
لە داهێنانی ناو مردن

من دڵنیام ئەگەر غەدرمان لێنەكرێ
نۆبڵی خوا
لە خەڵاتی مەرگەسات و بێ كەسیدا
هەر ئەم كوردە وەریئەگرێ!

چوارەم:

تەنها وەختێ
كە خواوەندی تیا نوستبوو
حەقیقەتی تیا نوستبوو
ساڵی ئەنفالی ئێمە بوو!

پێنجەم:

لەوەو دنیا
كە قوربانیەكانی ئێمە هەڵئەسنەوەو
ئەچنە بەر بارەگای خوداو
بە یەكەوە هەموو خۆیان ئەتەكێنن!

ئەو تۆزەی لەوان هەڵئەسێ
سەراپای عەرشی خواوەندو
پەروەردگار دائەپۆشێ!

شەشەم:

مێژوویەکە
هاوارمان هێندە تەنیایە
برینمان هێندە بێکەسە
تەنیایی لێمان بێزارەو
بێکەسییش لێمان وەڕسە!

حەوتەم:

شەوێك ئەسیاری[13] هەناسەی
ڕۆژژمێری هەشتاوهەشت بووم
ئەمویست گۆڕیچەی بژمێرم
ئەمویست هەنسکی بژمێرم
ئەمویست فرمێسکی بژمێرم
هەتا خودی ژمارە خۆی
هاتە جواب و
وتی: چێکەی؟!
منی ڕۆژژمێر ناوێرم
مەرگەساتی تۆ بژمێرم!

---

[13] ئەسیار: ئێشکگری کاروان.

هەشتەم:

ئەڵێن ژنێکی گەرمەسێر
داویەتیە دەشت
بووە بە گڕەی بێ داڵدەو
بە تەوارێکی شێت و وێت
ئەڵێن بووە بە زیگاری[*]
سەرقەبرانی باڵندەکان..
بووە بە زێوانی گردی
دار چوالە جوانەمەرگەکان..
خەڵکی ئەڵێن هەر کەس بە لایدا تێپەڕێت
گوێی لێ ئەبێت
ژنە ئەڵێت:
زۆرجار شتم لێ ونبووە
جارێك مریشکێکی کونـج و
جارێکی دی دوو جووجەڵەو
لە بیرم بێ دوو موستیلەو
دوو جاریش دوو پەنجا فلسی و
جارێکیشیان کارژۆڵەیەك
بە دوایاندا من ناوماڵ و ماڵە هاوسێ و
ئەم ڕێ و بان و دەشتانەیان بۆ گەڕاوم

(*)زیگار: شەونشینی.

بەڵام ئیستا من سۆمای چاوم ونبووە
من ڕوانین و من بیستنم لێ ونبووە
دەستەکانیان لێ دزیوم..
کوولەکەی ڕۆحیان بردووم و
من ژیانم لێدزراوە..
من نازانم
ئاخر کوێیان بۆ بگەڕێم؟!

نۆیەم:

چونکە ئەوان لەو دوورەن
چاوێك نییە لە منەوە نزیك بێ!.
چونکە ئەوان زۆر تینوون
ئاوێك نییە لە منەوە دوور نەبێ.
چونکە ئەوان پەشموردەن
شتێك نییە لەناو مندا شین ببێ
چونکە ئەوان نادیارن
منیش دیارم نەماوە.

دەیەم:

من هەر دانیشتووم
بەرامبەر شاتووی داوێن پەمەیی و
چۆلەکەیەك دێ و ئەنیشێتەوەو
لە جریوەیدا هەواڵی پێیە:

ـ هێشتا هەر ماون

سڵاویان هەیە!

من ڕاوەستاوم بەرامبەر هەوری

هەناو قەترانیی و

دێتە سەر سەرم و گرمە گرم ئەکاو

هەواڵی پێیە

ـ وان لە شوێنکێدا

منیش ناوێرم بە سەریا ڕەتبم!

من درێژبووم و (با)یەکی گێژی

کراس خۆڵاویی

ئەگاتە لام و هەواڵی پێیە:

ـ لە تۆپزاوان

هاوار هاوار و زریکەو قیژە

منی کەڕکردوو

شەوانە ژانی ئەو هەموو ژنە

منی کوێر کردوو

وام بەم حاڵەوە

گەیشتوومە لات!

یانزەهەم:

هەموو جارێ

بە دۆڵەکەی ئەسحابانا

کە ڕەت ئەبم

درەختی سەر شەخسە قەبرێ
ڕامئەگرێت و دێتە پێشێ
بە چڵێکی، تیز بە پاشمەوە ئەکات و
پێئەکەنێ و دوایی ئەڵێ:
گەوجە! ئەوەی لەبن مندا ڕاکشاوەو
جارێك لووتی و
جارێکی تر تۆ قاپەکانی ماچ ئەکەی
گڵی ئەخۆی
خۆڵی ئەخۆی
یەکەم ئەستێرەت ئەم کوشتی و
یەکەم کانیت ئەم خنکاندی و
یەکەم خوێننامەی ئەنفالیش
بەدەم باگژەی لەوە
ئەمبوو بەسەر مەزراو ڕەزو
دەغڵ و ژن و
شاخەکانی تۆدا خوێندی!

دوانزەهەم:

لەو ساڵەدا
لە جێی کولانەی داڕووخاو
سەگەکانی ئەو گوندانە
لانکەو بێشکەی بەجێماوی
منداڵانی ئێمەیان کرد

بە کولانە!

سیانزەهەم:

لەخوار کفری

ژنێك هەیە لە چاوانیاو لە بینینیا

سێ ڕەهەندی تیا نەماوە

نە ڕۆژهەڵات نە خۆرئاواو

نە لای باکوور

لەوساکەوە چاوەڕوانە

هەموو ڕۆژێ دێتە دەرێ و

لەبەر دەرگا دائەنیشێ و

چاو ئەبڕێتە

ئاسۆی دووری

تەنها ڕەهەند:

دەشتی باشوور!

چواردەهەم:

درەختەکانی گوێ سیروان

زۆر بە دەگمەن خەو ئەبینین

بەڵام ئەگەر خەویان بینی

تەنها یەك دیمەن ئەبینن

هەڵکێشان و بڕینەوەو

گواستنەوەیان بۆ بیابان!

پانزەهەم:

دنیا بە باڵای ئەم کۆستەی
خۆم ئەپێوم
لەهەر کوێوە، یان هەر کەسێ
فرمێسکێکی بۆ ناردبم
ئەیخەمە چاوی ڕۆحمەوەو
تا هەتایە هەڵیئەگرم
ئەوەی یەك قسەی کردبێ
بۆ ئەم هۆلۆکۆستی غەدرە
من سەد پەیڤی خۆشەویستی
بۆ ئەنێرم
بەڵام ئەگەر خوداوەندو پێغەمبەرو
یەزدانیش بێ
خۆی لادابێ لە بینینم
نە ئەیبینم و
نە من گوێشی بۆ ڕائەگرم!

شانزەهەم:

ئەنفال.. ئەنفال
ئەگەر ئەم ئاوە کوژراوە

یەك بەیەكمان نەیخۆینەوە
لە خۆشەویستیی سەرچاوەو
لە خۆشەویستی ئاو ناگەین.
ئەنفال.. ئەنفال
ئەگەر ئەم ڕەنگە کوژراوە نەپۆشین و
ئەگەر ئەم هەوا خنکاوە هەڵنەمژین
کەسمان ناژین!.

حەڤدەهەم:

لەو ساڵەدا
سەگی بیابانی خواروو
گورگی بیابانی خواروو
بە تازەیی
ئەوەندە کوردیان خواردبوو
خۆیان لە کۆنە بەرماوەی
قەل‌و داڵو
لە لاکی تۆپیو لا ئەدا
لەو ساڵەدا!.

هەژدەهەم:

من ناهێڵم
ئەم گریانە هەرگیز ڕەنگی بچێتەوە
من ناهێڵم

ئەم مردنە ژیان بیری بچێتەوە
من ئەم زوڵمە
لەناو شووشەبەندی شیعرا
دائەنێم بۆ:
ئەو زارۆکەی
دوای چەند قەرنێ دێت و ئەزێ و
لە ڕەحمی ئەم وڵاتەوە سەر دەردێنێو
ئەلف و بێی چرا فێر ئەبێ و
ئەم غەدرە ئەخوێنێتەوە!

نۆزدەهەم:

تا ئەتوانم ئەم دووکەڵە
درێژ درێژ ئەکەمەوە
بۆ ئەوەی چاوی ئایندە
پڕکەم لە ئاو.
تا ئەتوانم ئەم قیژەیە
درێژ درێژ ئەکەمەوە
بۆ ئەوەی گوێچکەی داهاتوو
پڕکەم لە گڤەی زایەڵەو
لە وردە ناسۆری شکاو.

بیستەم:

کە جۆگەلەیان تیرۆرکرد

له عەزرەتا هەرچی گوڵ بوون له هۆش خۆ چوون
وەختێ گوڵێشیان تیرۆرکرد
له عەزرەتا هەرچی مەله نابینابوون.
کاتێ مەلیشیان تیرۆرکرد
له عەزرەتا درەخت هەموو بوورانەوەو
هەندێ مردن
که درەختیشیان تیرۆرکرد
ئەوسا ئیتر هەرچی شیعره
له فڕین و له باڵ کەوتن!

بیستویەك:

بەربەریەکان!
لەم گۆڕانە سامناکتریان
له ناخماندا هەڵکەندووه
کەس بەشوێنیاندا ناگەڕێ!
ترسناکتر لەسەر زەوی.
دەیان ساڵه
له گۆڕەکانی دەروونندا
گوڵی سپیی خۆشەویستیی و
کۆترەکانی لێبوردن و
هەنگی ماچ و
بەهای ڕەوشتیان ناشتووه
کەس به شوێنیاندا ناگەڕێ!

بیست و دوو:

لەو وەرزەوە

چاوی زەردی پێڵو سپیی

کێڵگەی گوڵەبەڕۆژەکان

ڕوو ناکەنە نیگای خۆرو

لەگەڵیا ناسووڕێنەوە

وەکوو جاران!.

ئەوان ئیستا مل کەڵەگەت

هەر تەماشای ڕێی قافڵەی

بەرەوخواری یاران ئەکەن

بەڵکوو لەناکاو بێنەوەو

ئەوسا ئیتر بەر لە خەڵکی و

بەر لە درەختی لەش قورسی

گوێ جۆگەکان

ئەمان یەکە یەکە ڕاکەن

مژدەبەرن بۆ ماڵەکان!

بیست و سێ:

لە بەسرەدا

نزیك پەیکەرەکەی "سەیاب"

لە ئاهەنگی تاج و نەجمەو

سەمای بێری و

سەرخۆشبوونی دەمانچەدا.

لەو شەوەدا

مێرگێ لە کچە سەبایای شاخەکانیان
هەڵڕشتە ناو هۆڵێکەوە
هۆڵ ڕووناك و
کچ تاریك و
بۆ بژاری مێرگی غەمگین
چەند نەجمەیەك هاتنە پێشێ
لەسەر مێزێکی خەواڵوو
چەقۆیەك و سەبەتەیەکی پڕ هەرمێ
دانرابوون
چەند نەجمەیەك هاتنە پێشێ
دەمانچەیەك پەلی یەکەم هێرۆی گرت و
ویستی لەگەڵ خۆیدا بیبات
بۆ ژوورێکی چۆڵی سەرێ
لە پڕێکدا
گوڵە هێرۆ
کە چەقۆی دی هەڵیگرت و
چەقاندیە سەر هەرمێی دڵی و
خوێنی سپیی بوو بە فوارەو
بە لووزەوێ هاتە دەرێ.
لەسەر سەکۆکەی دەرەوەیش
بینییان وا باڵای سەیاب
گوڵەهێرۆ تێی ئاڵاوەو

لقی دەستیش وا خەریکە
هەرمێ بگرێ!

بیستو چوار:

من ئەم داستانە تازەیەم
بە ڕەنگی قاوەیی کاڵی
ئەو مەرەکەبە نوسیوە
کە خۆڵەکەیم لە گۆڕی بەکۆمەڵ و
ئاوەکەیم لە فرمێسکی تازەو گەرمی
چاوی ژن دەرهێناوە.
خەم و تەمی گیراوەیە!.
ئاخر ئەم مەرەکەبەی من
ئەم قوڕاوە
نە لە شێوەی مەرەکەب و
نە لە جاف و نە لە سۆفت و
نە تەباشیری ئێوەیە
وشککات و ببڕێتەوەو
یاخود لە پڕ نووکی بشکێ
لەم مەرەکەبە تازەیە هێندەم هەیە
کە گۆمەکانی ناژمێردرێن
بەم مەرەکەبە تازەیە
ئەگەر هەموو داری وڵات

ببنە نووسەر و شاعیر و پێی بنووسن

هەلگورد ببێ بە ڕۆمان نووس

پێی بنووسێ

وشکناکا و دوایی نایە و

خەفەتێکە نووکی ناشکێ و

لە نووسیندا قەت ناوەستێ!

بیست‌و پێنج:

ئەگەر لە سەحرای خوارەوە

لە شەوێکدا چاوتان کەوت بە:

ڕیزە بریسکەو ترووسکەی گوڵ ئەستێرە

ڕوو لە چیا.

دڵنیا بن

ئەوە هەموو زارۆکەکانی ئێمەن و

ئەگەڕێنەوە بۆ ئێرە.

ئەگەر ڕۆژێ لەسەر فورات

یاخود دیجلە

پۆلە نەورەستان چاوپێکەوت

بە پێچەوانەی ئاوەوە

سپیی سپیی بەرەو گۆیژە باڵ لێکئەدەن

دڵنیا بن ئەوە کیژەکانی ئێمەن

بە دەم بەستەی "هەی بەلارو بەلارە"وە

ئەگەڕێنەوە بۆ ئێرە

ئەگەر جارێ ڕێتان کەوتە ئەو کەنداوەو
لە بازاڕی نەختینەدا
دانەی گەوهەرو مرواری و دوڕتان بینی
ئەوە چاو و ئەوە لێو و
ئەوە گۆی مەمك و سەرپەنجەی
فرۆشراوی کچی ئێمەن شەرم ئەکەن و
سەیر ئەکەن و ناجوڵێن و
جارێکی دی
ناگەڕێنەوە بۆ ئێرە!

بیستو شەش:
یەکەم شەو بوو
لەناو لمی عەرعەرەوە
دەستێك هاتبوە دەرەوە
هێشتا بازن لە مەچەکدا زڕەی ئەهات.
هێشتا خەنە لەناو دەستا پێئەکەنیو
موستیلەیەك لە قامکدا ئەیجریوان.
یەکەم شەو بوو
لە لمەوە دەستێك هاتبوە دەرەوە
لەو شەوەدا
ناو لەپی دەست
بووبوو بە دەم

ئەویش بۆ تەنها هاوارێ
کە هەر لە ڕێگە ئەمردو
نەئەگەیشتە گوێچکەی سەرێ
خودایە بۆ؟!!

بیستو حەوت:

لەوێ بای سەحرا هەڵیکرد
لە گۆڕیچەی منداڵەوە
ـ وەکوو تۆوی گوڵی دەم باـ
با برژانگو
با خەنینەوەو گریان
با پەڕەی گوێو
با تاڵە مووی قژی هێناو
لە سینەمدا گیرسانەوەو
ورد ورد لەناو دەنگما ڕووان
ئەی نایبینن
وەختێ شیعر ئەخوێنمەوە
جار بە جارێ
کە ئەکۆکم یاخود هەناسەم سوار ئەبێ
وەك قەڵەمەکەم پێم ئەڵێ
لەبەر عومرو یان جگەرەو
سەهۆڵاو و سەرما نییە کە واملێدێ

ئەوە پەنجەی خرپنۆك‌و

ئەوە بیلبیلەی بزێو و

ئەوە کوڵم‌و ئەوە سەری بوکەشوشەو

ئەوە نوقڵ‌و ئەوە مەساسەی ئەوانە

لەبەر بینم ئەگیرێن‌و

ئەیانەوێ بێنە دەرێ!

"من لە دواوە دەستمگرتووە بە پرچی (کاڵێ)وەو، هەردوکمان بەناو خەیاڵێکی شیندا ئەفرین‌و، ئەو لەسەر گێڕانەوەی یادداشتەکانی ڕۆژی حەشر بەردەوامە!"

ـ قافڵەبوو. پەنجەرەی ماشێنمان کوێرو

دنیا ون و، هەر خۆمان، خۆمان ئەبینی

کات بزر بوو، شوێن بزر بوو. شەو بزرو

ڕۆژ بزرو، پەیڤین لەگەڵ یەکدا بزر!

لەش ئەتوت توێکڵە هەناری کۆن و وشکەو،

دەم پەڵاس و، هەناو کوولەکەی بەتاڵ و،

ئەندێشەمان شریتێکی پچڕپچڕ. جوڵانەوە

بە ئاستەم و گەر پێی ڕاستت لە پێی چەپت بکەوتایە

دائەچڵەکیت. ترسمان وەك مریشکەکڕە،

لەسەر دەقیقەو سەعاتی ئەم سەفەرە کڕ کەوتبوو.

سەفەر نادیار، دیواری تەم لە مابێنی ئەو مەنزڵەو

ئێمەدا بوو. کامە مەنزڵ؟! کەس نایزانێ و

پرسیار ئەبێ، لە ناو خانەی بێدەنگیدا ڕاکشێت و

بۆ خۆی بمرێ!. دەوڵەت لەناو ماشێنێکی

داپۆشراودا، بە تەنها هەر دەم و چاوی
بێدەربەستی عەسکەرێکی خەواڵووبوو "ئەرێ
ئەمیش دایکی هەیە؟! کچی هەیە؟! کوڕی
هەیە؟! خەو ئەبینێ یان نایبینێ؟ بیری پێخەفەکەی
ئەکات؟! بیری حەوشەیماڵەکەیان؟! بیری ژنێ؟!
بیری تەیرێ؟! بیری گوێلکێ یان مەڕێ؟!
ئەرێ ئەمیش خەمی گەڕانەوە ئەخوات بۆ لای
یەکێ؟! بە خۆشەویستی ئاشنایە؟! زیندوەرێکی خۆش
ئەوێ؟! ئەم سەفەرەی بیر ئەمێنێ؟!"
ماشێن زەمان ئەجنێت و کات قووتئەداو ڕێگای
درێژ هەڵئەلوشێ. ئەڕواو ئەڕوا، هەر بەرەو خوار،
جادە گێژو ئەم وڕەی دێو هەر وڕەی دێ.
ڤرەڤرِی تەنی ئاسن ڕوو لە باشوور، ئارەق بە
خەیاڵ دەرئەداو ترس و لەرزیش دائەگیرسێ، یادگاریش
وەکوو چاوانی پشیلەی ناو تاریکیی ناو بە ناوێ بریسکەی
دێ. لە زیکەزیك و، وڕەدا، وام هەست ئەکرد،
من گوێم لە دەنگی تر ئەبێ:
گەڤینی سەگەلی ناو دێ.
گارە گاری مریشکەکان.
سوڕانەوەی بەرداشی ئاش.
یاخود هۆرەیەك پەرت پەرت و
یاخود قیڕەی قەلەڕەشێکی ئێواران

یان دەنگی تەڕی پیاوەکەم لەبەر باران
یاخود شەوان لووره لووری ڕەوە گورگ و
یاخود گچگچەی[14] پژاڵی ناو دارستان
یان خولانەوەی باگردێن لەسەر سەربان
یان دەنگی سمی وڵاخی سەر ڕێی زاخان[16]
ئۆه پیاوەکەم! "ئەم شوفێره سەروکەڵلەی
لە پشتەوە هەر لەوئەچێ" ئۆه پیاوەکەم!
ئەهاتیتەوە لەناو ڕان، یان لە مەزراو لە
کێڵگەوە، تا ناوقەد تەڕ، بۆنی پونگە و
بۆنی خوری و بۆنی ڕێحانەت لێ ئەهات
وەختێ بێڵەکەت دائەنا، لە پێش خۆتدا
بۆن و بەرامەی گڵ و گیای بەر یەکەم
بارانی دنیا، ئەهاتە ناو ماڵەکەوە،
منت ئەدی و ئیتر هیلاکیت ڕاو ئەنا.
دائەنیشتی و هەر لەسەر لا سەرت ئەبردە ناو
بێشکەی نۆبەرەوە. خەنینەوەی منداڵەکەو
ماچەکانت، منیان ئەکرد بە گوڵخەندەرانێ
لەوێ. قاپێ دۆکولێوی گەرم لەبەر دەمتاو،
سەر بەهاڵاو، میلی ڕادیۆکەت بائەداو،
مێرگیلانی حەسەن زیرەك، بە شەونم و بە کەنێرو

[14] گچگچ: لەرزینی دار.
[16] زاخان: ڕێی بەردەڵان.

به قوڕی ژێر بنچکەوە، ئەهاتنە سەر بەڕەو
لباد. تێرت ئەخوارد. ئەوسا ئیتر زەوقێکی
شین لەناو چاوتا ئەیجریوان. کە پڕ ئەبووی لە
لە هەوەس و لە پیاوەتی و سەرت ئەکرد
بێ ئۆقرەییت بۆ هەڵوەدای ناو ئامێزم
تیا ئەپژا..
من ئەمزانی و ئەچووم دەرگا تەنەکەکەم
پێوە ئەدا..
ئیتر ئەوسا هەڵئەسایت و
بە هێواشی مەچەکی ڕاستت ئەگرتم و
کەمێ پێش خۆتت ئەخستم و
ئەتبردمە سەر دۆشەکەکەی یەکەم شەوم و
ئیتر.. ئیتر
گەلێ جاریش لەو ساتەدا..
هەر بە (با)یەکی ئەسپاییش
جەستەی تەنەکەی دەرگاکە
زیکەزیکی لێوە ئەهات!
ئۆها! پیاوەکەم
تۆ تاباز بووی[17]
لە باوەشتا ئەتوت ئاسکی شل و ملم
لە ئەوەڵدا هەناسەمان سوارو گەرم و

---

[17] تاباز: فەحل، زەبەللاح.. زۆر گەورە.

له دواییشدا ئەبوو بە پرووکەی[18] بەفر.
ئۆها! پیاوەکەم..
ئەبێ ئێستا لە ئامێزی کام ئاگرو
زیگاری کام مەینەتی بی
ئەبێ ئیستە تۆ لە کوێ بی؟!
مندالٚ لە کوێ و بێشکە لە کوێ و
مریشکەکان و جوجەڵەو گۆرانیەکانی
زیرەك و، پێکەنینی دارو بارو،
دۆشەکەکەو دەرگای تەنەکە لە کوێ بن؟!!

ئۆه.. کۆرپەکەم! لەو ڕۆژەدا،
لەو کۆستەدا، دایکم بووبوو
بە باهۆزێ زەرد و شێت و لە تاوانا
بە بێشکەوە "لاس"ی ڕفان.
"بۆ کوێ دایە؟!. بۆ کوێی ئەبەی؟"
ـ بۆ ئەشکەوتێ! بۆ بن بەردێ. بۆ لای خودا!
ـ بەڵام دایە! ئەوان لە هەموو شوێنێکدان!
کات و جێگە، شەو، ڕووناکیی،
دەرو دەشت و دارستان و شاخ و کێڵگە و،
کوێرە ڕێگە!. ئەوان لە هەموو شوێنێکدان
لەناو ئاودان، لە هەوادان.

[18]پرووکە: دەنگی وردی بەفر.

ئەوان زەمانیان گرتووە
چاوی ڕۆژگار و دەستی دەقیقە و سەعات و
قاچی چرکەیان بەستووە!
ئەوان زەمانیان گرتووە
" بۆ کوێ دایە؟!. بۆ کوێی ئەبەی؟!"
ئەوان زەمینیان لەگەڵە.
ئەوان ئاسمانیان لەگەڵە.
ئەوان لە پەنجەی خۆمان و
ئەوان لە چاوی خۆمان و
لەم زمانەو لەم جامانەو لەم جلانەو
لەم دەشتانەو
لەم شاخانەیان لەگەڵە!
ئۆە.. کۆرپەکەم! گەر تۆ بەرن!.
لە پاکژی و لە ساوایی تۆ تێئەگەن؟
خەنینەوەتیان خۆش ئەوێ؟
لەناو چاوتا کە لە زنەی ئاو ڕوونترە و
لە نمەی شەونمیش پاکتر، لەو چاوەدا
بێگوناهیی ئەخوێننەوە؟!
بە گچکەیی خواو خۆشەویستیی ئەبینن؟!
وەك هەموو جارێ ئەمبینین!
ئەوان لە یاریی ئەزانن؟
یاریی لەگەڵ هەردوو دەستی خرپنۆکت و

کردنەوەی مشتی نووقاوت و
لەراندنەوەی غەبغەبەت و
هەڵدانت بۆ بەرەوژوور و گرتنەوەت و
ئەوان لە یاریی ئەزانن؟!
ئەوان پێکەنینیان هەیە؟!
ئەی ئەوان فرمێسکیان هەیە؟!
قەت چاوەکانیان تەڕ بووەو؟!
ڕوومەتی خۆیان سڕیوە؟!
خەو ئەبینن؟!
خەویان بینیوە تیا ببن بە چۆلەکە و
بەناو هەوای ڕەنگاوڕەنگا بفڕن؟!
خەویان بینیوە تیا ببن
بەو وردە ماسیە جوانانەی
هێواش.. هێواش، لە بندیندا
دێن و دەچن و ئێسك سووکن و لە تۆ ئەچن؟!
ئۆە.. کۆرپەکەم!
ئەوان گوڵەگەنم و گەنمەشامی ئەکوژن و
نانیش ئەخۆن؟!
ئەوان جۆگەی ناو باوەشی شاخ ئەکوژن و
بەڵام ئاویش ئەخۆنەوە!
ڕەنگ ئەپۆشن و ئەشیکوژن!
ئەوان ناویان محەمەد و

ئەبوبەکر و عومەر و عەلی و عوسمانەو

ناویان حەسەن و حوسەینەو

بەڵام لە پێش گشت ناوێکدا

ناوەکان و نوورەکانی خوا ئەکوژن!

"بۆ کوێ دایە؟!. بۆ کوێی ئەبەی؟!"

ئەوان ئەتوانن بچنە ناو

کون بەکونی کاتژمێر و هەناسەوەو

"با" دەسگیر کەن!

"بۆ کوێ دایە؟! بۆ کوێی ئەبەی؟!"

ئۆە.. کۆرپەکەم!

تۆ ئیستاکە لەناو باوەشی گریان و

لەناو هەنیسکی نەنەدای؟!

یان لە بەردەمی سیسارك و

داڵەکاندا؟!

ئۆە.. کۆرپەکەم! لەبەر چاومە گەورە ئەبووی.

وەك باوکت دەنگ خۆش دەرئەچووی.

وەك باوکت عاشق دەرئەچووی.

ئەچویتە سەر ملەی "شاهۆ"

تێت ئەچریکان، عەلی ئەسغەر ئەهاتەوەو

ئەحەپەسا!.

ئەچوویتە سەر "پیرەمەگرون" تێت ئەچریکان،

کچە کافرۆش ئەهات و شەیدات ئەبوو.

لەگەڵ خۆیدا ئەیبردی بۆ سەکری سەکران.
بە جووت لەناو لۆکەی هەورا ڕائەکشان.
ئەبوو بە وەرزی ڕامووسان.
لەناو ماچدا هەنگ شانەی دروست ئەکرد و
پەپوولە باڵی ئەگرت و
خۆشەویستیی دائەگیرسا!
گەورە ئەبووی
گلۆپی شار ئەیبردی بۆ ژووری خوێندن
قەڵەم دەستی ئەگرتیت و لەسەر کورسیی
خۆر دایئەنایت!
کتێبخانە پێشت ئەکەوت
دنیای پێ لەبەر ئەکردی.
بەحری پێ لەبەر ئەکردی.
گەورە ئەبووی
سواری تەیارە ئەبوویت و
زمانی ئەستێرەی دوورو
زمانی چین و ماچین و
زمانی مەل و باڵندەو
زمانی سیحریش فێر ئەبووی.
لەوانە بوو
فریا کەویت
بە چاوی خۆت

پلیکانەی تیشك ببینی

چۆن ئەچێتە سەر کێوان و

لەوانە بوو، ئاو ببینی، بریق و باق

بە هەورازدا سەر بکەوێو

لەوانە بوو بە چاوی خۆت خەو ببینی

هاتۆتە دی و

هەردوو بەری شەقامی ڤیر چراخان و

چرایش هەتا ناو ئەشکەوت و

تا ڕەوەزی هەڵۆکان و

ڕکەی بزنە کێوی ئەڕوات!

لەوانە بوو، فریا کەویت، بەچاوی خۆت

لە زەمانێکی سپیدا، خاڵە "سالار" ت ببینی

بە بەرگی گوڵە ژاڵەوە

جارێکی دی هاتۆتەوەو

دەستی ڕاستی لەسەر شانی "حەمە ڕەش" و

بە دەستی چەپ سڵاو لە گەرمییان ئەکات!

لەوانە بوو!

ئۆە.. کۆرپەکەم.

ئای عەشقەکەم. من ئاوێنەو

تۆیش لەناوما دێیت و ئەچی. هەر لە بیرمە:

بۆ یەکەمجار لە دروێنەی

گەنم و جۆی بەر مانگەشەودا. یەکمان بینی.

ئەو شەوە مانگ لە تەوقەسەری بەمۆدا
لەسەر چیچکان دانیشتبوو.
هەرچی چرایەکی هەبوو بەخۆیدا هەڵیواسیبوو.
خڕو گەورە، ئەتوت سینیەکی تازەی زیوەو درەوشەدار.
هێند نزیك بوو، ئەگەر درۆینە نەبووایە، پشتم
ڕاست ڕاست ئەکردەوەو ئەچوومە سەر نووکی پەنجە و
دامئەگرت و ئەمدا بە تۆ!
یەکەمجار بوو، عەشق بێت و
پڕمان بکا لە شەونم و لە تریفەو
لە تریقەی پێکەنینی گوڵە هێرۆ!.
درۆینەبوو، مەلۆی ئێمە و شارای ئێمە، لە هەموویان
گەورەتر بوو، چونکە ئەوان هەر دەستەکانی
خۆیانیان لەگەڵدا بوو، بەڵام عەشق،
دوو دەستی تازەی ئێمە بوو
ئەوان هەموو هیلاك، هیلاك
بەڵام عەشق لە ئێمەدا سروەیەکی بەردەوامی
حەسانەوەو کلووی بەفری
ئارەق سڕ بوو!
ئەوان هەموو، پەلەیان بوو. بە پەلەتر
لە گەڕانەوەی باڵندەی پێش تاریکیی
بۆ هێلانە
بەپەلەتر، لەو هەورانەی ڕائەکەن و کۆڵەپشتیان

پڕ لە بارانی پەڵەیە و عەرد خەمیانە.
ئەوان هەموو خواخوایان بوو چی زووترە،
وەخت وەکوو کەفەژیلکە بتوێتەوەو
داسەکانیان فڕێدەن و بڕۆنەوە.
بەڵام تۆ و من خواخوامان بوو
زەمان وەکوو گای ناو خمخۆرک
بچەقێت و داس لە دەسمان نەبێتەوەو
دەغڵی دروێنەکراویش
لەدوای خۆمان
جارێکی تر بڕوێتەوە!
پێشکەوتبووین، گەیشتینە ناو پەڵەیەک
دەغڵی هەڵچووی هەتا بەرسنگ قامک بزێو.
تۆ ئاوڕێکت دایەوە و نەتهێشت ئەو دەرفەتە بمرێ.
بە ئەسپایی ڕاتکێشام و
شەرمی دەغڵمان شکاندوو،
دوو مامزی نێر و مێ بووین
لەسەر ئاوریشمی مانگەشەو ڕاکشاین و
چاومان نوقان
ماچێك لە سیروان درێژتر
ماچێك لە گۆمەکەی دەربەندیخان قوڵتر
هەر بردینی و هەر بردینی و
تا لە خەرمانەی ناو مانگدا گیرساینەوە!

"له پڕێکدا چەند جارێ لەسەر یەک پژمینی پورە نازێ کە لـە تەنیـشتمەوە دانیشتبوو دایچڵەکاندم و هێنامیەوە ناو ماشێنەکە. لەم ساتەدا سەرنجمدا، عەسکەرەکە چەکەکەی هەڵبڕیووەو لە نزیکەوە لە لوولەکەی ورد ئەبێتـەوە، لەم چەکی کلاشینکۆفەیش لای ئێمە زۆر بوو، بەڵام ئێستا... ئێستا؟!"

لەناو چرپەدا ئەیانوت:

هەندێ دەس و هەندێ چەکی

کوڕی بەردی "پیرەمەگرون" ماونەتەوە.

برێ لە برینی نەسرەوت.

برێ لە سروودی بەفر.

هەندێ لەوانەی کە ڕۆحیان،

وەك پارچە نان و ئاوێنە و نوقڵی شیعر و،

ڕەسمی هاوسەرو منداڵیان،

خستۆتە ناو هەگبەی پشت و

لەگەڵ سووتو و خۆڵەمێشی

بەجێماوی خەم و ئەوینی ئێمەدا

ماونەتەوە!

ئازاریان چۆڵ نەکردووە.

گریانیان چۆڵ نەکردووە.

خەزانیان جێنەهێشتووە.

دوکەڵیان جێنەهێشتووە.

ماونەتەوە

لەگەڵ هەتاوی بریندار..

لەگەڵ تەنیایی سێبەردا..

لەگەڵ نەمامی بێ باوک..

لەگەڵ بنچکی بێ دایك..

لەتەك گۆمی حەپەساو و

لەتەك داری سەرسوڕماودا

ماونەتەوە!.

لەناو چرپەدا ئەیانوت:

لە هەندێ کەژ گوڵ لە مەرگا ڕواونەتەوە.

هەواڵی فیراریش ئەیوت:

هەندێ درەخت گرِیان لە خۆیان بەرداوەو

یەکەم مەفرەزەی مەشخەڵن و

لە سنورەوە بە دزیی دەیجوورەوە

بۆ زەڵم گەڕاونەتەوە!.

لەناو چرپەدا ئەیانوت:

چرپە ئەترسا لە چرپە و

گومان داوی ئەنایەوە بۆ گومان و

بەڵام تروسکایی مۆمێك

لەناو قسەدا ئەسووتا!

لە کوولەکەدا ئەیانوت.

لەناوچرپەدا ئەیانوت:

نە یەك نە دووان و نە سەدان..

لەو دەوروبەری "لەیلان" ە بانگی شێوان

"مامەڕیشە" یان بینیوە هاتۆتەوە
ئەستێرەیەکی بچووك لە سنگیا شەلاڵ
بە جریوەی سورو
لەسەر دەفەی هەردوو شانی گوڵە کێویلە ڕواوەو
ناو کاکۆڵی پڕ پەپوولەو
لە ناو ڕیشیا گوڵ ئەستێرە تروکاوە!
بینیویانە هاتۆتەوە..
"ئاخر خۆ دەربەند باسەڕەو داری قۆپی و
کەوەکانی ناوچەی شوان و
دەشتی حەمك درۆ ناکەن!"
بینیویانە هاتۆتەوە و هەر لە ڕێوە
لایداوەتە "تەنگی سەر" و
ژێر کەپرە کەسکەکەی "ئارام".
لەوێشەوە چەند بولبولێ دەلیلی بوون
وەرچەرخاوەو سەریداوە لە باخچەکەی
"عەلی مەردان"
"بڕوابکەم؟! بڕوانەکەم؟!"
نا نا نا نا! هەر ئەبێ هاتبێتەوە!"
کە باران بگەڕێتەوەو گوڵی دارهەنار بێتەوە!
ئیتر ئەم بۆ نەیەتەوە؟!
کە دوو چاوی کوێرە کانیی تروسکایی بۆ بێتەوە،
ئیتر ئەم بۆ نەیەتەوە؟!

که شمشاڵ گەڕابێتەوە
بۆ بەرقەدی خەمەکانمان!
ئەی ئەم بۆ نەگەڕێتەوە؟!
که (با)ی وەشت گەڕابێتەوەو
چووبێتەوە ناو باخەڵی دارستانێکی بێتاقەت!
ئەی ئەم بۆ نەگەڕێتەوە؟!
که مەرەکەب چووبێتەوە
بۆ ناو پاندانەکەی (بێکەس)
ئیتر ئەم بۆ نەیەتەوە؟!
که سدارەکەی "پیرەمێرد"
گەڕابێتەوە لای سەری شیعر و چیرۆك
ئیتر ئەم بۆ نەیەتەوە؟!
هاتۆتەوە!
ڕەنگە ئێستا لە کاولاشەکەی ئێمەدا
هەتاوێ بێ و لەسەر بەردێ دانیشتبێ!.
ڕەنگە بووبێ بە کەڵێکی گوێ کانییەك.
بە گڵۆپی سەر شەقامێ لە کەرکووکدا.
ڕەنگە لەپڕ ببێ بە دەنکە چوکلێتێ
لەناو مشتی منداڵێکدا
هاتۆتەوە! هاتۆتەوە و لەوانەیە
ساتێکی تر یان هەر ئێستا
وەك چەخماخەو موعجیزەی خوا

لەم شوێنەدا
پەیدا ببێ و
پێش بە ماشێنی دۆزەخ و
ئەم قافڵەی ڕێی نەهاتەی
ئێمە بگرێ
فریادڕەسبێ و نەجاتمان با!

ـ قافڵە بوو. من خۆم ڕەزێکی وێران و سەر، هێشوویەکی قرپۆکی ناو کۆشم بوو. کوللەیەك هاتبووە ژوورێ و بە داوێنمەوە نووسابوو! لە کوێوە هات؟! کوللەیەك بوو، زەردێکی کاڵی پووشویی قاچی درێژ، ڕیشاڵی ورد، سەری درێژ، چاوی خۆڵین. لە کوێوە هات؟! چۆن تێپەڕی و هاتە ژوورێ؟! شێوەی ئەکەم. ناسیمەوە: هێشتا کچ بووم نیوەڕۆیەك ڕەوە کوللە بەری دڵ و ئاسمانی گرت. ڕووناکیی کەوتە گیانەڵاو کوللە چاوی گوڵەگەنمی هەتاوی خوارد هەورێکی زەرد. سێبەری زەرد. کەوتە دەشت و کەوتە شاخ و هەموو دەرگامان پێوەدا! وتیان کوللەی بیابانەو

ئافاتێکە لەناو لەوە هاتووەو، لە
دۆزەخەوە باڵیگرتووەو، تاعوونێکەو
هاتۆتە سەر ناوچەکەمان!
کوللەیەك هاتبووە ژووری!
لەکوێوە هات. زەردێکی کاڵ،
"بۆ خوا چییە منیش بکا بە کوللەیەك
لەگەڵ ئەمدا بچمە دەرێ!"
بەڵام کوللە نەچووە دەرێ
لەپڕێکدا لەسەر داوێنی منەوە
بەرزبۆوەو بەناو هەمووماندا ڕۆیشت و
لەسەر پشتی دەستی ڕاستی
عەسکەرەکە ڕێك نیشتەوە.
ئەو داچڵەکی و
بە دوو پەنجەی دەستی چەپی
کوللەی گرت و
لە پێشدا باڵی دەرکێشاو
لە دواییدا، ئەویتری
فڕێدایە ژێر پێیەوە!.
"نەحس بوو ئەم ڕێکەوتەیش و
کوللە کوژراو
لە دەرکێشانی باڵەوە
تا کوشتنی

چارەنووسی

هەرهەموومانم بینیەوە!"

قافڵە بوو. خەیاڵ و ئاو. خەیاڵ ئەڕواو ماشێن

ئەڕواو. ئاو هەر نەبوو. ئاو هەر نەهات

نە قومێ هات. نە تنۆکێ!

کوێربوون لەناو تینوێتیدا

هەر وڵاتی خۆی ئەبینێ!

"وا ئەبینم، عەسکەرەکە، زەمزەمیەکەی لە لاقەدی ئەکاتـەوە. زاری گـەورەی، بۆ بەرە و ژوور دائـــــەپچڕێ. چەند قومێکیش بەسەر سینەیدا ئـەڕژێ، ئـەو ئەڕژێ و من کوێر ئەبم. خەیاڵ و ئاو، لەپاش قەیرێ خـەیاڵ مـردوو ئـاو هـەر نەهات. نە قومێك و نە تنۆکێ. دنیا ون و کات بزرو، بـەڵام ئیـستا بـۆنی لم و بۆنی کوللەو بۆنی سەحرا و چۆڵەوانی و بۆنی هەوای ڕقاوی دێ"

"شۆفێرە سەربازەکە، بـەردەوام چـاوی بڕیبـووە ڕێگـای درێـژی بـەردەمی و دەمێکیش بوو بێوچان لێی ئەخوڕی، لە ماوەی یەك ساڵی جەنگـدا دوو بـرای و دوو ئامۆزای لە شەڕەکانی دزفول و شووشدا کوژرابوون. زۆر لە دوور و لــــە ئاسۆیەکی تەڵخدا، سەرەتای هەڵـــــکردنی گێژەڵووکەیەکی بیابـانی بـەدیکرد. بیری ئەکردەوە، خۆی لەگەڵ خۆیدا ئەدواــ لە دڵی خۆیدا ئەیوت:

ئەترسم ڕۆژێ دڵی خۆم، دڵی کەس نا

هەر دڵی خۆم..

وەختی نووستن، یان لێخوڕین

کاتێ ئەڵێم کە من هیچ ئاگام لەو نەبێ

فرسەت بێنێ و لەناو قەفەزەی سنگمەوە
بە پێدزکێ و بەبێ خشپە
خۆی قوتارکاو هەڵبێ و بچێ
لە دەرگای دڵی عەریف "ثائر" با و
ئەویش بڵێ فەرموو ژووری و
لەسەر کورسیی حەوتی نیسان دابنیشێ و
ئەوسا خەبەرم لێبدا
کە ناوبەناو لە کونی کونی ژوورەوەی
ناو دەروونما من چی ئەڵێم!

من ئەترسم خەیاڵی خۆم
تۆقین زۆری بۆ بهێنێ و ڕۆژێ بڕواو
دەرگای ژووری شیر و شمشێر بکاتەوە و
قاچ لەسەر قاچ بەرامبەری
وێنەی قەعقاع دابنیشێ و
چی ئەزانێ دەربارەی ناو و
چرپە چرپ و وڕێنەکانی شەوگارم
هەمووی بڵێ!
من ئەترسم لچ و لێوم..
یان مەڵاشووم یاخود زمانە بچکۆلەم
یان ددانم..
ڕۆژێ حاشام لێبکەن و

خەبەر لە زمانە گەورەو لە گەرووم و
لە ژێکانی ناو دەنگم بەن!

من ئەترسم
هەندێ (با) هەن سست و تەمەڵ
نەفس نزم و لەم دەشتانەدا کەوتوون و
قەت هەڵناکەن
من ئەترسم
(با) یەکی وایان کڕیبێ و
کردبێتیان بە جاسوس و
(با)ی جاسوسیش نیوە شەوێ
هەر بەناو درزی دەرگادا
بە ئاسانی بێتە ژوورێ و
گوێ لە هەناسەو یان پرخەو
یاخود نەبزی خوێنم بگرێ و
دوایی بڵێ:
لەوە ئەچێ ئەم سەربازە
بۆ "بەوابەی شەرقی" نەمرێ و
بە مردنی خوایی بمرێ و
بۆ بەیانیی قیڕ بمگرن!

من ڕۆژێ چووم، دیارە هەر بە تاقی تەنیا

بەسەر قامیشەڵانی زەردەڵەی مل باریك و بەسەر
ئاوی بێوەژنی ناو ئەهوارو
سەریفە لەش سووتاوەکەی کۆنە ماڵدا
تۆزێ گریام
لەو ڕۆژەوە
ئۆقرەم هەر لەسەر ئاگرەو
دەسم لەسەر دڵی ترسەو
ئەڵێم نەوەك
قامیشێکیان سیخوڕ بووبێ و
چووبێ بۆلای ماسییە نقەی ئاسایش و
ڕاپۆرتێکی لە من دابێ! چۆن گریاوم؟

هەر لەبیرمە
من جارێکیان خەونم بینی
خەونێکی سەیر!
لەو خەوەدا ڕائید "حەمدان"
بووبوو بە بەرازێك ڕەش و
لە ساحەکەی موعەسکەردا
یاری فتبۆڵی ئەکردوو
خێرا خێرا بە پاشەڵی
لە فتبۆڵەکەی هەڵئەدا
تا ئەکەوتە سەر لۆزی!
وەختێ کە خەبەرم بۆوە

کێشام بە کەللەی نەگریسما و
لە ترساندا، یەکەندەردوو، گەرماو گەرم
بینەقاقای خەوم گرت و
هەر لە جێدا خەوم کوشت و
چوومە دەرێ و لاشەکەیم دوور فڕێدا!.
وتم نەبادا ئەم خەوە
بۆ شەوێ فریابکەوێ و
بڕواو بچێتە ناو خەوی حەمدانەوەو
بڵێ کە من ئەوم لەناو
خەوێکی خۆمدا بینیوە
بۆتە بەراز!
من ناوێرم سەیری ئەم کوردانە بکەم
ئەڵێم نەوەك چاوی "خەڵەف"ی پاسەوان
لە پڕێکدا قەترەیەکی بەزەیی خوا
یان یەك بریسکەی بچووکی
لێبوردنی پێغەمبەرێ
لەناو چاوانما ببینێ و بەگرتمبا!
ئەیانبینم و، نایانبینم!
زۆر نزیکن و زۆریش دوورن
لە ماشێندان و تیایشیا نین
بە ئێمەیان وا وتووە
ئەبێ ئێوە وابزانن

ئەم قافلانە درۆن و
ئەم ماشێنانە سێبەرن و
کورسیی چۆڵن و
ئەبێ ئێوە وابزانن
کە بەردەوام خەو ئەبینن.
خەوێ کە ناگێڕدرێتەوە هەتا هەتا!.
خەوێ نابێ دەقی بشکێ
هەتا ئەیبەنە لای خودا!!

"خەڵەف کۆکی و ئەم داچڵەکی و
گەردەلوولی کلک کڵافەی
دووری سەحرا، هەتا ئەهات
لە قافڵەی ڕوو لە عەدەم
نزیک نزیک ئەکەوتەوەو
لە پڕێکدا لەناو بەرایی
تەماشای خۆڵاویدا..
قەڵایەک و چەند قوللەیەک
هەڵتۆقین و
لەناو ئێوارەی ژەنگاوی و
لەناو وەڕەی سەگی ڕەش و
لە بەردەمی زەمانێکی مڕومۆچدا
ماشێن وەستا!.
خەڵەف بە دەنگی بەرز وتی:

نوگرە سەلمان!"

ـ نوگرە سەلمان!

ئافاتێکی قەڵا قەڵا، دوپشکێکی گەورە گەورەی کۆنکرێتیی.

ئەشکەنجەیەکی درێژو

کڵپەیەکی بازنەیی!.

نوگرە سەلمان!

ژەنگی مێژوویەکی کۆن و

قوللەی زوڵمێکی زۆر دوورو

مەنزڵێکی بیرچوونەوەو

یادگارێ بێ پەنجەرەو

تاعونێکی خۆمەڵاسدەر لەناو لمدا و

کینە و ڕقێکی سرمدیی!.

نوگرە سەلمان!

قەڵا قەڵای ئازارێکی ڕەش داگەڕاو.

تینویەتیەکی ئەزەلیی و

پێناسەیەك بۆ ونبوون و بۆ تاریکیی و

شوێنێ بۆ زەمانی غەدر و

جێگایەك بۆ پیاسەی زوڵم و

گاڵتەی تاوان.

نوگرە سەلمان!

لە زستاندا.. وشکە سەرمای دەم بە گوێزان.

له هاویندا.. گەرمایەکی پڕووکاوی گرنج گرنج.
جێگایەك بۆ پشوودانی نێزەی ماندوو.
شوێنێ بۆ نوستنی هەواو تا ئێوارە هەڵنەسانی!.
نوگرە سەلمان!
چەند نەخشەیەکی فیراری نەخشەسازی
چەند بینایەکی هەڵاتوو لە ئەندازەو
چەند پەتایەکی ڕاکردوو لەدەس فورات!.
چەند پاسەوانێ لە نەسلی گورگی ڕەسەن
نوگرە سەلمان!.
(با)یەکی نائومێد وتی:
بیابان بۆ خۆی شەرمئەکا
بلێ مێژووم بنیاتی نا.
تەیرێکی خۆڵاویش وتی:
من شایەتم
جارێك بیابان پێی وتم:
من شەرمئەکەم وەختێ نامە و
هەر پۆستێکم لە ڕێی ئەمەوە پێ بگا!.
بەردی دیوار هەموو جارێ
کە پاسەوان تێپەڕ ئەبوو
ئینجا ئەیوت:
ئای کە بەختێکی ڕەشم بوو
وەختێ نەکرام بە دیواری کتێبخانەو

یان مەکتەبێ و
یان خانووی شیعرو چیرۆکێ و
یان بە بەردڕێژی شەقامی
نێو باخێك و
ئەم چارەنووسەم پێبڕا!.
ژەکە ئاوی ناو بەرمیلیش
وەختێ کە پاسەوان ئەڕۆیشت
ئەویش ئەیوت:
ئای کە بەختێکی ڕەشم بوو
نە گەنم و جۆیەك خواردمیەوەو
نە چوومە ناو دووپەرداخی عاشقەوەو
نە بەفرێ سەردانی کردم و
من شەرمەزاری ئەم عەبدە فەقیرانەم
دوای سووتانم ئەمخۆنەوە!.
قەلا قەلا
شەوانەیش چرای بنمیچی سەر عەبدەکان
وەختێ ئەیزانی بە تەنها ئەوان لەوێن
ئەویش ئەیوت:
ئای کە بەختێکی ڕەشم بوو
لە ژوورسەری خۆشیەکدا دانەگیرسام
لە ژوورسەری سەمایەکدا.
لە ژوورسەری هیوایەکدا.

من نەمئەویست ئەم قافڵەی کۆیلانە
لەسەر جێگەی دەردەداریم
زەردو ژاکاو بمبیننەوە..
من شەرمئەکەم ئەیانبینم
لەژێر مندا یەکە یەکە گیان ئەدەن و
کەچی من دەستە وەستانم و
بۆ ڕێزگرتن لەم مردنە
چەند ساتێ ناکوژێمەوە!
قەلا قەلا، مردن لێرە بەرجەستەیە. پێئەکەنێ و
قسە ئەکاو سەیرت ئەکاو سەیری ئەکەی. دەس لە دەستیەوە
ئەدەیت و بۆنی ئەکەی. هەڵئەسێت و دائەنیشێ و ڕائەکشێ و
بەناو ڕۆحدا پیاسەئەکات. مردن لێرە وەختێ کە دێت
سەگەلی ڕەش لە پێشیەوەن. چەند کەڕەتێ دێن و
ئەڕۆن، تا شەو دادێ و، ئەوسا مردن بەریان ئەداتە
ناومان و بە یەکەوە خەم وگۆشت و ئێسکەکانی ئەم
غوربەتەو ژیان ئەخۆن!.
ـ دوای پانزە ساڵ. هەتا ئیستەیش تینوێتی
کۆچم نەشکاوە. هەتا ئیستەیش زەمزەمیەکەو
ئەو چەند دڵۆپە ڕژاوە و زاری گەورەی
عەسکەرەکەم لەیادماوە. دوای پانزە ساڵ
هەتا ئێستەیش، هەموو جارێ بە درێژایی خەیاڵم
تەپ و تۆزێك لە ورێنەکانم هەڵئەسێ

له بیاباندایه چاوانم و له قاقڕدایه تینوێتیم.
هەمووجارێ به پانایی ئەم چاوەڕوانیه
شێدارەم، هەڵمێك له ڕۆحم هەڵئەسێ،
لەناو لمدایه خەمانم و له سەحرادایه تەمەنم.
چاوەڕوانی ڕواندومی و ئاویش نایه، دەنگم
قەوزەیەك گرتوێتی و دووکەڵێکم،
نه با ئەمرەوێنێتەوەو سێبەرێکی تا هەتایم.
پارچه عەردێکی هەتیوم.
هەموو کاولاشی ڕووناکیی له مندایه:
هەموو ڕەنگێکی کوژراوی
ئەم دنیایه له چاومایه:
نووکه نووکی پەلکی داران.
خشەخشی گەڵاڕێزان.
قرچەقرچی یادگارو
ورتەورتی ئاوی شلوێ و
پووکەپووکی گوڵی ژێر پێ و
هەرچی باڵندەی یەك چاوەو
کوێره کانی و هەموو مەسافەی دابڕان
له مندایه!
من ئەسیاری نەختینەکانی تەنیاییم
تەنیاییەکی سارد سارد
تەنیاییەك که ڕۆژانه

(با)یەکی بێوەژنی پەرەوازە و بەدبەخت

لە دەشتێکی کلۆڵدا بیلاوێنێتەوە!

من زیگاری

ناو ڕەنگێکم

ژانی تیا ئەزرنگێتەوە

بە دیار چییەوە کرووشکەم کردووە؟!

دەوەنی سوتاوم و لە خۆم ئەپرسم و

بێدەنگیی وەڵامێکی خنکاوم ئەداتەوە!

لەوسەری تەنیاییەوە

ژنێك دیارە!

ژنە یاخود کۆلکە دارە؟

ژنێك دیارە

لەوسەرەوە، لەوسەری تەنیاییەوە

تاقە درەختێکی تەنیا دیارە، ڕووت ڕووت

ئەوە ژنە؟!

یان درەختی لێو بەبارە؟!

نا.. درەختە

درەختێ لە تینوێتی

درەختێ لە نەزۆکی

نەء ژنە

ژنێك لە هۆزی تەم و مژ

ژنێك لە مۆمی کوژاوە

ژنێك لە ئێسکی تاریکیی
بە دیار چییەوەترووشکەم کردووە؟!
کێ دێت؟! چی دێت؟!
لە خۆم ئەپرسم و بێدەنگیی وەڵامێکی
سوتاوم ئەداتەوە!
ئەی هەڵوەدای
ئومێدێکی نائومێد!
تۆ لەو چۆلەکە قەتیسە ئەچی،
کە بەردەوام خۆی بە شووشەی
پەنجەرەی ژوورێکدا ئەکێشێ و
بەڵام دواجار
لەناو لەپی دەستی مەرگا
مت ئەبێت و
(با)ی ساردی تەنیایی دێت و
پەڕی مردوو ڕائەژەنێ
نە کەس دێ و نە کەس ئەڕوا؟!
ئەی ڕێگەی بێ ڕێبوارو
ئەی هەڵوەدای ئومێدێکی نائومێد!
ئەوە هەر خۆتی، هەر خۆتی، هەردووکیان
کۆچەری و ماڵ ئاواییکەر، هەر خۆتی هەردووکیان
خانەخوێ و میوان
هەر خۆتی هەردووکیان،

نیشتمانیش و غەریبیی..
هیچ باڵندەیەك دیار نییە..
چونکە هیچ ئاسمانێك دیار نییە
هیچ درەختێك دیار نییە
چونکە هیچ ئاوێك دیار نییە..
بگەڕێرەوە بۆلای خەو
بەشکوو لەوێدا بباری!
ـ ئەی ژنەکەی پڕ لە سەراب و خۆڵەمێش!
ئەی چیرۆکی قژ درێژ و فرمێسك درێژ!
من بەقەد خۆشیی لێت دوورم.
من بەقەد بەهەشت لێت دوورم.
بەڵام هێندەی
ئەو دڵۆپە درشتانەی
لە کالانەی چاوەکانتاو
لە ڕوخساری خۆڵاویتا
قەتیس ماون.. لێت نزیکم!
من دووکەڵکێشی شیعرێکی دوور وڵاتم.
ناوم "مەم"ە و
خەڵکی "دووز" م
خەڵکی دەشتە تەنیاکان و
کوڕی دەغڵە سووتاوەکان.
خەڵکی دەڤەرێ نەونەمام

تیا قەموورەو

گوڵ و پەپوولە تیا پیرەو

لەو ناوەدا، گەر بە ڕێکەوت

پێکەنینێ لە دایکبێ

بە زگماکی قاقای لاڵەو

بە زگماکی سۆمای خڵتانی دەیجوورە.

لەم ساتەدا من لێرەم و لە ژێر ئەرزاو

لە میترۆیەکی دڵتەنگدا

بەڵام چاوم لە پەلکەکانی باڵاتە

کە (با)ی عەدەم لە سەحرادا چۆن ئەیانبا

گوێم لە ڕەنگتە کە نووزەی دێ

لە ئێوارەی ئاوابووندا.

سیانزە ساڵە

غوربەت بووە بە شوقەیەك

لە نهۆمی بێزاریدا و

شێی بە پێستم هەڵهێناوە

غوربەت بووە بە زمانێ

لە بەستێنی دابڕانداو

شێی بە شیعر و

شێی بە دەنگم هەڵهێناوە.

غوربەت بووە بە تەپ و تۆزی لێنیشتوو

لە تەماشاو لە جانتاکەم

له چاوەڕوانی و خەیاڵم و
له یادگار و چاویلکەم!
سیانزه ساڵه
غوربەت بووه به هاوسەرم و
من لەم ژنه پاییزەیه هەتا ئیستا
دەیان منداڵه خەزانی
قژزەرد قژزەردەم لێ بووه!
ئێره پڕپڕه له گڵۆپ
کەچی من هێشتا تارمابیم
"ئاخر چیبکەم
من شەوانی "دووز"م تیایه!"
ئێره هەموو هەر شەقامی گوڵ گوڵییەو
ئەپارتمانی شووشەییەو کافتریای
زەرد و سوورەو
کەچی من هێشتا له ناخدا
هەر قوڕاویم
"ئاخر چیبکەم!
من هەر کۆڵانی مەندەلی و
بەدرەم تیایه!"
ئێره پڕپڕه له سەماو له باڵێت و
له هەڵفڕینی گۆرانیی و
له نیشتنەوەی کۆتری ماچ و

کەچی من هێشتا هەر لالّم!
"ئاخر چیبکەم!
من قافڵەی بەرەو خوارو
"کاڵێ" م تیایە!"
ئەچمە دەرێ، ئەبمە پەپوولە پاییزەو
"با"ی گەرمێن دێ و ئەمبا و ئەمباو
ئەمکا بە ناو بازاڕێکی شووشەبەندا.
جێگا ئەوەندە خاوێنە کۆگایش هێندە
ئێسکی سووکە، لە لەشی تازە خۆشتووی
ژنێك ئەچێ سپیی سپیی و بە چریسکە.
سۆپەر مارکێت، نهۆم نهۆم، بەژن و باڵای
ئاوێنەیەو سترێجێکی تەسك لە بەرداو
گوڵمی لاڕان دەرپەڕیوەو، ناوك دیارەو،
لە سەرەوە بۆ خوارەوە، تەماشای شین،
بە پلیکەی کارەبادا دێتە خوارێ و سەرئەکەوێو
لە بەردەمی فوارەیەکی پەمەییدا سەما ئەکا.
ئاخر چیکەم؟!
من دوو چاوی ئەم غوربەتەم
بەدبەختیشن
لە بەردەمی زمڕوتام و لە بەردەمی
گەوهەردام و لە بەردەمی یاقووتام و
کەچی لێم ئەبن بە مورووی

بەردە شینەکەی ملی کیژێ لە خانەقین!.
ئاخر چیبکەم؟!
من سوراحیەك کریستاڵ
هەڵئەگرم و ورد ورد تەماشای ئەکەم و
کەچی کریستاڵ لە دەسماو لە پاش فەیرێ
ئەگۆڕدرێت و
ئەبێ بە گۆزەی گڵەسوور!
ئاخر چیبکەم؟!
ڕەنگە من شیعرێکی گەوجبم!
دەست ئەدەمە، تازەترین، گرانترین
ڕەفتەی ئاوریشمینی دنیاو هەڵیئەگرم
کەچی لەپڕ ئەو ڕەفتەیە لەبەر دیدەم
ئەبێتەوە بە سرکەییە
زۆر کۆنەکەی ئەوسای دایکم!
ئاخر چیبکەم؟!
من جوان کوێرم! یاخود شێتم!
ئەچمە بەردەمی کلاوێ
لە تووکی قوو دروستکراو
شل و شل و نەرم نەرم
هەڵیئەگرم.. ئەیکەمە سەر
وەختێ ئەچمە بەر ئاوێنە
کلاوی قوو، ئەبێتەوە

به کلێته نەگبەتەکەی
ئەوسای باوکم!
ئاخر چیبکەم؟!
من کە چاوم هی خۆم نەبێ و
هی کاڵێ بێ..
من کە گوێچکەم هی خۆم نەبێ و
هی دەوەن و هی دارێ بێ و
من کە ڕۆحم هی خۆم نەبێ و
هی وڵات و هی خاکێ بێ
هەروام لێدێ! ئاخر چیبکەم؟!!

"دوانزە ساڵ بوو، شاعیرەکە، لە ژێرزەمینەکە هاتبووە دەرێ. دوانزە ساڵ بوو لەبەر هەتاودا شیعری ئەنووسی. بەڵام هێشتا هەوای ژەهراویی لە بەغدا حوکمدار بوو. تا ئەو ڕۆژەی مێژووی بەربەریەکان بوومەلەرزەیەکی گەورە لێیداو قەحطان و عەدنان و دەحام تەفروتوونا بوون. یەک لە دوای یەک گۆڕستانی چراکان ئەدۆزرانەوە. لەگەڵ هەڵدانەوەی چوارەم گۆڕستاندا، شاعیرەکە چوار شیعری لەسەر باڵای پیرەمەگرون نووسیی"

یەکەم شیعر:

گومان. گومان. گومان ئەکەم
ناتوانن بیاندۆزنەوە
هەرهەموویان نادۆزنەوە.
ئەو هەموو مانگی ژێر خۆڵەو

ئەو هەموو خۆری ژێر گڵەو

ئەو هەموو ئێسك و پروسكی گۆرانیانەو

ئەو هەموو ڕەشە ڕێحانەی گەرمییانەو

ئەو هەموو قاسپەی بەفرانەو

یەك بە یەكی ئەو گوڵ ئەستێرەی دەشتانەو

یەك بە یەكی ئەو هەموو ئاسكە ونبوانە

گومان. گومان. گومان ئەكەم

ناتوانن بیاندۆزنەوە

هەر هەموویان نادۆزنەوە

ئەم حەففارانە بچوكن

ئەم حەففارانە ئەترسن،

ئێوە بڕۆن لە عەمباری

حەففارەی ئەوەو دنیاوە

كە بۆ هەڵكەندنی دۆزەخ دانراون

ئا لەویەوە

ئێوە حەففارەی خوا بێنن

حەففارەیەك بە یەك كەڕەت

لە زاخۆوە هەتاكوو فاو

سەری عێراق هەڵباتەوە!

دووەم شیعر:

پەیكەرێ ئێسك، سپیی. سپیی

ملوانكەیەكی پەمەیی و

تاکێ بازنی شووشەیی.
شپرزەو مات، پیاوێك هات و
دانەویەوەو فوویەکی کرد
لە دەم و چاوی خۆڵاویی پەیکەرەکە
هەیکەلەکە کەوتە قسە:
ـ ئۆها! پیاوەکە
چەند دەمێکە ئەم سروەیە لێی نەداوم!
ملوانکەکە
لەناو دەستی پیاوەکەدا
کەوتە جووڵەو
ئەویش وتی:
ـ چەند دەمێکە
ئەم خاتوونەی من نوستووە
چەندیش شل بووم بە گەردنی
ئەم هەڵنەساو تۆیش نەهاتی!
بازنەکە، ئەویش وتی:
چەند دەمێکە
ئەم خاتوونەی من خەوتووە
هەر هەڵنەساو چەندیش گەورەبووم
بە دەسی.
لە دوای فوویەك کە پیاوەکە
سەیری بازنی شووشەی کرد

وردتر بۆوە..
لەناو هەناوی شووشەدا
سەروچاوی عەسکەرێکی تیا مابۆوە..
لە ناوچەوانی نووسرابوو:
قیامەت و
حەشری ئەنفالی عورووبە!!

سێیەم شیعر:

لە چاڵێکی هەشتاو هەشتا
من سەرین و بووکە شووشەی
منداڵێکم هەڵگرتەوە
لەناو شیعرا و لەگەڵ خۆمدا
هێنامنەوە بۆماڵەوە!.
کە شەو داهات، وەختی نووستن
سەرینەکەی خۆم فڕێداو
سەرمکردە سەر سەرینی منداڵەکەو
ئیتر من تاکوو بەیانیی
هەر خەونەکانی پەپوولەو
کانیم بینی!
بۆ سبەینێش
ساتێ کە چاوم کردەوە
تەماشام کرد
بووم بە کچ و

بچووك بچووك بوومەتەوە

پرچ درێژو

شەش ساڵانم.

شیعر هات، نەیناسیمەوە.

ئاواز هات، نەیناسیمەوە.

چیرۆك هات، نەیناسیمەوە.

ئەوەی کە منی ناسیەوە

سەرینی دایکی کچەکەو

گوارەیەکی بەجێماوی کچەکە بوو!.

چوارەم شیعر:

بەو سەرەوە

تەیرێك لەناو دووکەڵەوە

کە منی دی

هاتە خوارێ و

ڕێك بەرامبەرم نیشتەوە!.

"یەکەمجار بوو

تەیرێ ببینم عەمامەی لەسەردابێ!"

وتی: تۆ ئەمناسیتەوە

وتم: تەنها شێوەت ئەکەم!.

وتی: من ناوم نەجەفەو

لە شیعری جەواهیریدا یەکمان دیوە!

کە تۆزێ لێی وردبوومەوە

وتم: وایه!
وتی: تۆ هەرچاڵی باڵندەکانی خۆت باسکرد
تۆ هەر مۆمت لەسەر گۆڕی
قوربانیەکانی خۆت هەڵکرد
بەڵام ئاخر..
"نەمهێشت قسەکەی تەواوکا"
وتم: هێشتا من فڕینم بەردەوامەو!
نەگەیشتوومەتە ناو دڵت!
وتی: تەنها من یەك قسەم پێیەو ئەڕۆم!
ئەمجارەیان ئێمە و ئێوە
لەگۆڕستانی چرادا
لە ڕێی ئێسك و پرووسکەوە
لەناو مردنا بۆ ژیان
بە تەواوی بووین بە برا!

"سەرنشینی قافڵەکان کەمێکیان نەبێ ئەوانی تر نەگەڕانەوە. حەیران بێژێکی ئاگر لەڕۆح بەربووی عاشق، حەیرانی ئەنفالی خوڵقاند. نەزمێکی نوێی موتوربەکراو بە ژان و حەسرەتی لاوك. هەندێ ناویان لەم بەیتە تازەیە نا "حەیاوك". چریکەکانی لە نێوان بەیت و داستان و عەشق و دابڕان و غەریبیدا هەر جارەو لە سیلەی خەمێکەوە باڵی ئەگرت. لە شەوێکی مانگەشەوی ئێجگار خامۆشدا، کە تەنیایی لە مانگ ڕەنگ پەڕیوتر بوو، حەیران بێژ، لەسەر قەڵای هەولێرەوە بەرامبەر خەرمانەی خۆڵەمێشی مانگ و ڕوو لە باشوور، وردە وردە سەدای ئەکەوتە شەقژن. باڵندەی چریکە بەرەو خوار ئەفڕی و لە

گێڕانەوەی چیرۆکەکەیدا، نمە نمە خوێن لـە ژێکـانی دەنگـی ئـەتکاو دانـە دانـە وشەکانی دائەگیرساو وێنەکان ئـەبوون بـە شـارا بـۆ پەپوولـەو یادگـاریش بـە خۆڵەمێش..

"حەیاوك" ئەی وت:
لەو خوارە، نزیك بە تەنگەی ئەستووری "سعود"
نزیك هەتاوێکی نەخۆشی ناوچەوان کلێپەدار
کە بەردەوام ورێنەیەك لەناو لمدا
بە "با" ئەدا.
لەوخوارە، نزیك قیامەت و نزیکی عەدەم
هەر بە تەنیشت، مێژوویەکی کەڕوکوێرەوە
لەوخوارە، لەوێندەرێ
کە دەشت و دەر نەزۆکن و
سەراب پادشای وڵاتێکە لە تینوێتی ئەبەدیی.
تاك و تەرا باڵندەی وەجاغ کوێر قیڕەقیڕیانەو
لێرەو لەوێ، لە هێلانەی خۆڵەمێشدا،
هەڵکورماون و
بە تەنها هەر
ئاسمانی ڕابوردوو
خەونی مردوو
یادگاریانە.
لەوێندەرێ. لە قاقڕێ
ئەمجارەیان، خۆڵ ئەمنووسێتەوە

چاڵ ئەمخوێنێتەوە. ئەمجارەیان، لەوێندەرێ.
لەو سەحرایانەوە کە هەر زێدی سەعیر بوون
نیشتمانی مەنجەنیق و مەملەکەتی سوننەو کوللەو
زێدی عاگول، زێدی خوێن و
کیفی کینەی یەقدانەوەی
هۆزی غەدری شمشێرو شیر بوون!.
لەو سەحرایانەوە، (با)یەك هەڵئەکات
بە وژە وژی ئافاتەوە، زەرد، زەرد.
لە لمۆزی
دوورگەیەکی ئاوساوەوە
لەوخوارەوە، لوورەیەك دێت
لوورەیەکی گڕێ، گڕێ..
گڤەگڤی پڕە لە لم.
پڕە لە زام و وەیشوومەو
پڕە لە گڕ.
لەو سەحرایانەوە، هاوارێ دێ، قەترانییەو
سووکەڵەیەو ڕاناوەستێ و لە غاردایەو
درێژ درێژ ئەبێتەوە
هەتا ناو کۆستی ئەم بەفرەو
هەتا لای من!
هاوارێ لە ئێسك و پرووسکەوە، تیژ تیژ
هاوارێ لە ڕیزە چاڵەوە، قوڵ قوڵ

ئەمجارەیان خۆڵ ئەمنووسێتەوە:
چ دەفتەرێکی بەرینی هەیە
ئەم خواوەندی لە!
دەفتەرێ ئەستوورتر
لەناو قەدی دۆزەخ و
تۆمارێ پان و پۆڕتر
لە زەریای عەرەب و
حیکایەتێ لە کەنیزەکی
ناو "غەنائم" بە ئاپوورەترو
لەشکرێ لە شارە مێرووولەی حیجاز
زۆرتر!
خۆڵ ئەمنووسێتەوە
بەو زمانەی کە خودا
حەشرو نەشری بەنی ئادەمی پێ ئەکات.
بەو زمانەی تۆڵە تیا ئەزێ و
بەو زمانەی ئاگر لە پەلکە گیا
موتوربە ئەکاو
بەو وشانەی لە قافڵەیەکی درێژی
حوشتری دووسەنەمی بارکراون و
ڕۆژگار کاوێژ ئەکەنەوەو
ڕوویانکردۆتە بەردە ڕەشەکەی کەعبەو
عەگالی "قەعقاع" جڵەو گیریانە!

لەو خوارە، بەردەوام خۆڵ ئەمنووسێتەوە
هەر وەکو چۆن تەور دار بنووسێتەوەو
هەروەکو چۆن، کوللە گوڵە گەنم و
تۆڕ ماسیی بنووسێتەوە.
لەو خوارە، خۆڵ ئەمنووسێتەوە
مەرگ ڕۆژ کوێرە!
ئەو هەر لە شەوەزەنگدا ئەمخوێنێتەوە.
نە چرای ئەوێو
نە مانگەشەو
چرای ئەو ملمەو
مانگەشەوی ئەو، مەحاقی سەرم!
ئەو بەردەوام بەو دەیجوورە ئەمنووسێتەوە
نە قاچی حەرفە کوفیەکانی
تێکەڵ و پێکەڵ ئەبن و
نە هەڵەیەکی نەحوی ئەکات و
نە پەنجەی ئەشڵەژێ و
نە چاڵە دێڕێ ئەپەڕێنێ و
نە خاکەنازێ غەدر بەخەسار ئەداو
نە سڵ لە خودا و
نە سڵ لە نەوەدونۆ ناوەکەی تریشی ئەکاتەوە!
لەو خوارە، خۆڵ و چاڵ و باگژەیەك لە عەدەم
ئەمنووسێتەوەو ئەمخوێنێتەوە

ئەو خوارە، مووبەمووی جەستەی منی لەبەرە
فەنا بوونی منی لە خۆیدا دەرخکردووە.
بڕینەوەی منی لە چنگیا خەتمکردووە.
لە چەقی هەموو بزەیەکی، منداڵە بەدبەختەکەمدا
دەرزییەکی داناوەو، لەسەرەڕێی هەموو وشەیەکما
قەمەیەك و، لەناو نزارەکان و
زاووزێی کەژیشماندا گێژەڵووکەیەك ژەهر!
لەو خوارە، تەپ و تۆزێ لە تەندورەی خۆڵدا
نە هێشتویەتی ئاو چاوی ببینێ و
نە تاقە پەپوولەیەکیش ببێ بە عاشق!
تەندوورەی خۆڵ ئەمخوێنێتەوە.
دەنگم تەیرێکە مردوو
لە هاوارما، هاوار ئەخنکێ و
لە بێکەسیما، چۆڵەوانی، سەرسامە و
لە قیژەمدا، خودا لەگەڵ
تیلماسکە نوورێکی سپیدا دێتە دەرێ و
ئاوێتەی فرمێسکی دایکم و چیام ئەبێ
لە قیژەمدا خوداوەندی (با) ئەشڵەژێ
لە تەنیاییما تەنیایی زۆرجار ئەنوێ
بەڵام "ئەعراب!"
وەختێ ئەدوێم
ئەوان و بیابان، نازانن خودا "ئەڵلا"یەو

نازانن "ئاو" چییەو؟ "دایە" چییەو
بە تەنها فەنابوونی منیان لەخۆیاندا خەتمکردووە!
چەند زەلیلە
ئەم جەستەیە
چەند تەنیایە
زریکەم و
چەند بێ خەمە
بیابان و
چەندیش کلۆڵە
غەریبیم!

ـ خەو نەبوون، کیژۆڵە خەو نەبوون
ئەوە ڕەزبوون و ئەمردن
ئەوە ئاو بوون و ئەمردن
ئەوە بەرد بوون و شل ئەبوون
ئەوە گۆم بوون و ڕەق ئەبوون
خەو نەبوون. کیژۆڵە. خەو نەبوون.
ئەوە دەستی سەرگوزوشتەو
خەیاڵ نەبوو. کیژۆڵەکەم..
ئەوە دەستی نیوەی دنیاو نیوەی دەوڵەت و
قانوون بوو کە ئەهات و
تۆی ئەخستە زیلێکەوەو

دوور ئەیبردی..
ئەوە نیوەی بلیمەتی و نیوەی عەقڵ و
نیوەی زانای جیهانێ بوو
بەیەکەوە.. لەگەڵ "مونتەسیر بیللادا"
(با)ی بۆگەنیان بۆ هەڵکردی.
خەو نەبوون. کیژۆڵە. خەو نەبوون
کڵۆ خەڵووزە ساردەکە
ئەوە مەمکێکی دایکت بوو
تۆپەڵە سورو گەرمەکە
ئەوە دەماغی باوکت بوو
خەو نەبوون. کیژۆڵە. خەو نەبوون
ئەوەی کارژۆڵەکەی تۆی خوارد
ئەوەی مراویەکەی دزیت
ئەوەی مامرەکەی بردی
ئەوەی چیرۆکەکەی کوشتی
گورگ نەبوون. کیژۆڵە. گورگ نەبوون
ئەوە حیکایەت نەبوون بۆتبکەم
شیعر نەبوون بۆت ڕێکبخەم
ئەوە دەوالی مێژوو بوون..
ئەوە وەقاص و سەعد بوون
لای خەلیفەوە هاتبوون!
خەو نەبوون. کیژۆڵە. خەو نەبوون

وەکوو پرچ و زەردەخەنەو گوارەکانت

حەقیقەت بوون!

خەو نەبوون. هەرگیز خەو نەبوون..

ئەی بە چاوی خۆت نەتبینی:

گوڵەکان چۆن لە ترساندا ڕایان ئەکرد..

بنچکەکان هەڵ ئەهاتن..

ئەی بە چاوی خۆت نەتبینی..

کەروێشك خۆی ئەکرد بە پەیکەر!.

هەتاو خۆی ئەکرد بە سێبەر!.

ئەی بە گوێی خۆت گوێت لێ نەبوو

لەو ئێوارە بەسامەدا

سەگەکەمان کەوتە قسەو

بەڵام مەرد بوو

وتی چی ئەکەن با بیکەن

بەڵام من نابم بە بەعسی!

خەون نەبوو. کیژۆڵەکەم. خەون نەبوو

ئەی هەر لەبەر دەمتا نەبوو

لە دوای ناشتنی هەڵەبجە

ئەستێرەیەك بە میوانی

ئەستێرەیەکی مرۆڤ دۆست

هاتە هەیوان

قەیرێ لەگەڵماندا گریاو

ئینجا ڕۆیشتەوە بۆ ئاسمان
خەون نەبوو. کیژۆڵەکەم. خەون نەبوون!
ـ ئەگەڕێمەوە بیابان.
قافڵەکەیش بە بەتاڵیی گەڕایەوە
بۆ کوردستان..
"تۆپزاوا" باری هەیەو دیسانەوە چاوەڕوانە!
تۆپزاوا باری هەیەو، باری قورسە
باری ژان و، باری قیژەو، باری نووزە
ئەو وەختەی ئەبن بە ڕەژوو!
باری گریان و تەنیایی وەختێ ئەبن بە کۆتەرەو
بە سوتماك و وردە شووشەو ئەو دەشت و دەرە
پڕئەکەن، باری زوخاو وەختێ ئەبێ بە قورقوشم و
باری زووڕە زووڕی منداڵ، وەختێ سوێیان ئەبێتەوەو،
ئەوەرێن و ئیتر ئەبن بە خەزان و بە گەڵای دار. باریساڵەکانی
عومری پیرێژن و، باری کچە عازەبەکان، باری ئەو
هەموو جوانییە، وەختێ ئەبن بە مرواری و، بار ئەکرێن بۆ
شێخەکانی ناو خەلیج و بۆ بازاڕی عەرەبستان
باری حەریری جەستەی کیژ.. بۆ دیوەخان.
باری پەمووی بێوەژنان.. بۆ ڕەشە خەڵك
باری کەوڵی پیرەمێردان
بۆ کارگەکانی دەباغی.
لەمسەر خاڵییە قافڵەو

لەوسەر پڕە لە ئەستێرەو
لە گۆرانیی و لە چراکان

ـ ئەی ئادەمیە بەفرینەکان!
لەکوێوە گەیشتنە ئەم لێواری سەعیرانە؟!
چ کاروان سەرایەکی درێژە ئەم دووکەڵی سەفەرانە؟!
ئەرێ هیچتان لەبیرنەچووە؟!
دڵۆپە فرمێسکێ؟
ئاخێکی نێو لۆچی تەمێ؟!
خۆزگەیەکی سیس؟!
بارڕژنی ئاسکێ؟!
قاسپەی کەوێ؟!
هیچتان لەبیر نەچووە؟!
پەلەتان بوو. ئەو دەمەی
خەوتان بەجێهێشت! پەلەتان بوو، پێتان نەکرا
نە سڵاوێ لە درەختێ
نە ئاوڕدانەوە لە نووزەی ڕەزێ،
پەلەبوون و بێ پریاسکەی ماڵ ئاوایی،
بە بێ ورتە. بێ چرپەیەك
پەلەبوون و هیچتان نەبرد
لەگەڵ خۆتان:
نە کۆڵەپشتێ.

نه بوخچەیەك.
نه جانتایەك.
نه مشتێ مێوژو، نه باسوقێ و
نه چەند بەڕوویەك و، نه چەند کەشکێ و
نه تۆزێ گەزۆو، نه هەندێ ڕەشکەو
هیچتان نەبرد. نه نانی ساجێ و
نه مەمکه مژەی ئەو ساوایەو
نه بووکەشووشەکەی باوەشی و
نه حەت حەتۆکەو
نه تارای بووکێو، نه ئاوێنەیەك و
نه گۆچانەکەی باپیرێ و
نه دەرمانی سك یەشەکەی
"پوورە ئەجێ؟"
ئەی باشە چیتان هێناوە بۆ سەفەرێ؟!
بە تەنها پێستی لەش و پرچ و قژ و
جلکە شڕێ؟!
ئاخر ناکرێ هەر وا بە دەستی بەتاڵ
بچنە حزوری یەزدانێ لەوێ.
ئەی چەپکەگوڵێ بۆ بارەگای پەروەردگار؟!
ئەی بارانی هەورێ بۆ پێغەمبەری بیابان؟!
ئەی لە زنویرەوە تاشە بەفرێ بۆ خەلیفەو
بۆ حەزرەتی والییش هەندێ ڕێواسی کەلیخان؟!

پەلەتان بوو. نە (با) لەسەرتان ڕاوەستاو
نە ڕێچکەی زیل و نە جاڕنامەی مافی مرۆڤ و
نە کۆنگرەی موسڵمانان؟!
ئەی ئادەمیە بەفرینەکان!
لە کوێوە گەیشتنە ڕۆژی حەشرو
بەردەمی قاپی قیامەتێ؟! لە کوێوە
گەیشتنە ئەم دەشتی عەدەمەو
بە کام پڵنگی باڵدارو بە سواری باڵی کام
فریشتە و پەری، گەیشتنە حەوت تەبەقەی
ئاسمان و، بەردەم عەرشەکەی خوداو
چوونە سەرێ؟ عەشاماتێ.. عەشاماتێ.
لە عەبدی یەزدان و، لە ئۆمەتی جنۆکەو،
خێڵی گومڕاهوو، خەڵکی کافرستانێ.
عەشاماتێ.. عەشاماتێ، قافڵەیەك
لە جارییەو لە سەبایای پاکیزەکانی چیاو بەفرێ.
ئاپوورەیەك لە گوناهەکانی هەژاری و
عەشاماتێ، عەشاماتێ، عەشاماتێ
لە ئەهلی دۆزەخ و لە ڕەگەزی گەڕوگولی
ناو مەجوسێ!

چەند زەلیلە
ئەم هەقەی من.

چەند گوناهە
بێ گوناهیم.
چەند ڕسوایە
زمانی شاخ.
چەندە تەباین
من و مەرگ و
کە شەو داهات
سەگەلی ڕەش
یەك لەدوای یەك
چۆن ئەمانخوات!
ئای کە تەنیام. چەندە تەنیام
چەندە،، چەندە. چەندە. لەم وەختەدا
لەتۆ تەنهاتر خودایە
لەتۆ بێکەستر خودایە
تەنها کوردە!!
ـ پاکیزەکان
مانگەشەوە خۆڵاویەکان
هەر شەوەکی لە نێوانی
زرێپۆش و بەنگەڵەدا،
لەبەر شەوقی گلۆپی تیژی زیلەکان
ڕیزکران و لە نێرینەکان دابڕان..
لەیەکتر جوێکرانەوە

گوڵەکانیش بۆ چەند جارێ
تلۆژین[*] کران!
گوڵەکان ئاویان نەخواردبۆوە
لارەمل
وەك هێرۆی ملشکاوی بەردەم ڕەشەبا
لەناو چڕە تەمێکی خۆڵەمێشیی
"تۆپزاوا" دا ئەگریان و هەڵئەقرچان
ئەپاڕانەوە لە خودا.. ئەلاڵانەوە و خوازیاربوون
قودرەتەکەی "کون فەیەکون" پیادەبکاو
ئەرز کونکاو قووتیان بدا..
پاکیزەکان بینی ئاو نەبوون ئەلەرزین.
بەفر نەبوون، ئەتوانەوە..
ئاگرنەبوون، ئەسووتان و
پاییز نەبوون، ئەوەرین و
شووشە نەبوون هەر ئەشکان و
پاکیزەکان چاوێکیان هەر لە ڕێی خوداو
گەیشتنی قودرەتی بوو..
چاوەکەی تریان هەر لەسەر
لەش و لاری بێ پەرژین و
جەستەی بێکەسی خۆیان بوو.
پاکیزەکان لەو ساتەدا

---

[*]تلۆژین: هەڵبژاردەی هەرە باش.

لە دارهەناری مەلول و
لە ڕیشۆڵەی ناوتۆڕ ئەچوون
لەو ساتەدا هیچ شتێکی سپی و بێگەرد
لەوێ نەبوو:
نە یەك دلۆپ لە نووری خواو
نە تیلماسکێ لە ڕۆحی کەسکی باران و
نە یەك شنەشنی هەق و
نە یەك پرژە پرژی شیعرو
نە یەك لەرەلەری هەست و
نە کەوچکێك لە بەزەیی و
نە یەك قولانج لێبوردن و
نە یەك پیاڵە قسەی شیرین!
لەو ساتەدا..
ئەوەی لەوێ بوو هەر ترس و
تەم و دەشتی خۆڵەمێش و
حەربەی زمانی عەرەبی و
ڕیزە بەرمیلی پڕکراو
لە جۆرەکانی مردن و
ئەوەی لەوێ بوو هەر غەدری نەوتاوی بوو.
ئەوەی لەوێ بوو، بە تەنها تەختە سڕی
سڕینەوەی دەم و چاوم و
سڕینەوەی شاخ و داخ و

سرپینەوەی دەنگ و ڕەنگم و
ئەوەی لەویٚ بوو، درێژەی گێڕانەوەی
هەمان، هەمان، هەمان..
ڤیژەو زریکەی خوێناویی
سەبایەکانی ناو دەنگی "تەبەری" بوو!
مریەمەکان بە تەنها شەرمیان
لە جەستەی بێکەسی خۆیان ئەکرد
لە دڵەوە بانگی مردنیان ئەکرد:
فریایان کەویٚ
بەڵام مردن خۆی نە ئەهات!.
ڕاوچیەکان لە سەرو ملەوە تا ناوقەد
بەرازی شفرەدار بوون و، نیوەکەی تریشیان
ئادەمی بوون.
"ئەمن دەمگۆت
خەوێکم دیتیە سۆر سۆر
لەو خەوەیدا
شەنگەبێری، کارمامزی، بەژن عەرعەری
لە دوورەوە ڕا، لە سەحرای غەریبیەوە ڕا
هاتبوونەوە ماریٚ!
یەکەك ببووە ڕەشە ڕێحانیٚ و
ئەوی دی ببووە گوڕی دارقەزوانیٚ و
یەکەکی تریان ببووە زنە ئاوی بن شاخان

وەیلێ

وەیلێ

وەیلێ

ئەمن دەمگۆت لەو خەوەیدا

ئەرێ کیژان!. لۆ سەفەرتان

هێند تولانیداو

لە کێندەرێ بوون، بابان وێران!

چبوو؟! چتاندی؟! چتانکرد؟!

ئەرێ کیژان

لەوێندەرێ، لە قیامەتێ

عاشقان چ دەکەن؟!

ئەوانیش دەچنە بەهەشتێ؟!

خۆ لەوێندەریش نارەنار ناکەن

لە دەس غەدرو غەدارێ

ئەمن دەمگۆت. لەو خەوەیدا

خودایە!

ئەوی خەوی ڕاستبێ و

کیژان هاتبنەوە مارێ!"

وەیلێ

وەیلێ

وەیلێ!

وای لەکیژانێ، وای لە حەیرانێ

وای لە ئافاتی دەورو زەمانێ

وای لە غوربەتی نێو بیابانێ

وای لە شەوانێ کە مانگ تیا ئەمرێ و

بەفری کێوانیش چ پێنازانێ!.

وای لەمریەمێ

وای لە پاکیزێ

وای لە سووتانی

ڕۆحی ئازیزێ

وەیلێ
وەیلێ
وەیلێ
وەیل!

سلێمانی
2003/12/16